

ASPECTE DIN ISTORIA CETĂȚII ȘI A DOMENIULUI CEHU SILVANIEI

— *Urbariul cetății Cehului din 1693* —

1. Biografia celor mai multe fortificații medievale este relativ săracă și tot de aceea nu este ușor de reconstituit. Datorită faptului că de la început au avut un rol însemnat în viața clasei feudale, așezările cu fortificații sînt pomenite mai frecvent în izvoarele arhivistice, ceea ce nu înseamnă că au fost amintite în momentul nașterii lor.

Cetatea Cehului (castrum Cheewar) prima dată este consemnată în actul de donație a lui Carol Robert, regele Ungariei, care, la 21 iunie 1319, dăruiește mai multe moșii confiscate de la nobilii răsculați împotriva regelui, conduși de palatinul Kopasz, magistrului Desideriu de Elefant (Elewanth), castelanul cetății Bologa, pentru devotamentul lui față de rege, dovedit prin apărarea cetății Cehului, încredințate lui, și prin reocuparea cetăților regale Valcău (Volko) și „Derguech” și a posesiunii Sălajul (Zylag)¹. Din aceste informații de atestare a cetății putem deduce că ea a existat și înaintea anului 1319 și a avut un rol însemnat în lupta pentru restabilirea autorității puterii centrale a regelui ungar.

Cetatea, a ajuns pe la mijlocul secolului al XIV-lea proprietate feudală, iar dezvoltarea ei, ca și în alte cazuri, a fost împiedicată de așezarea civilă, târgul (oppidum) Cehu Silvaniei². În anul 1351 cetatea a intrat în posesia lui Pók Simion de Medieș³, și mai târziu în proprietatea familiilor Jakcs de Coșei și Drágfi de Beltiug.

Cetatea Cehului, la 1319, era o construcție din lemn⁴, care cu timpul a suferit multe modificări. Altfel, această perioadă, cuprinsă între sfîrșitul secolului al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XVI-lea, a

¹ Șt. Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, II, Cluj-Napoca, 1979, p. 280; Petri Mór, *Szilágy vármegye monográphiája*, II, 1901, p. 54; *Documente privind istoria României, veacul XIV, C. Transilvania*, I, (1301—1320), 1953, p. 318—320; *Anjou kori okmánytár*, I, Budapest, 1878, p. 520—523; Derguech — o cetate neidentificată. În DIR Cheewar este identificată cu Chioar (Kővár), deși ultima se scria cu K.

² Șt. Pascu, *op. cit.*, II, p. 280.

³ Medieș = Medieșul Aurit (Meggyes, Aranyosmeggyes), localitate în comitatul Satu Mare.

⁴ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 29.

fost cea mai fecundă din dezvoltarea fortificațiilor în Transilvania în general⁵. Din testamentul lui Ioan Drágfi, „comite ereditar al comitatelor Solnocul de Mijloc și Crasna“, din 1526, reiese că acest castel a fost construit de el însuși⁶.

Între cele două familii de mari feudali, focul luptei pentru stăpânirea cetății Cehului s-a stins numai după moartea lui Gheorghe Drágfi, ultimul reprezentant al familiei, la 1566, când cetatea a fost donată lui Gheorghe Báthori, comitele comitatelor Szabolcs, Satu Mare, Solnocul de Mijloc și Crasna⁷.

Ioan al II-lea Sigismund Zápolya, „rege ales“ al Ungariei, din cauza infidelității lui Gheorghe Báthori, îi confiscă acestuia cetatea și domeniul Cehului și, la 19 martie 1569, le donează credinciosului său Ladislau Gyulafi de Rátóth, împreună cu 24 posesiuni întregi și cu 9 părți de posesiuni (portio), aflătoare în comitatul Solnocului de Mijloc, cu toate arăturile cultivabile și necultivabile, cu pășunile, finețele, pădurile, viile, apele curgătoare și iazurile⁸.

Pînă la data donării, acestea erau în folosința tezaurariatului. Din această perioadă s-au păstrat două conscripții urbariale. Prima, din 1566, e individuală, iar a doua înglobată în conscripția urbarială a domeniului celui mare al Sătmarului din 1569. Conscripția de la 1566 cuprinde un tirg, Cehu Silvaniei, și 43 de sate, din care șapte sînt notate ca părți de sate. Cu excepția a cinci sate, toate apar și în conscripția din 1569, împreună cu alte 22 de sate din Bihor, care aparțineau și ele domeniului Cehului⁹.

Pe la mijlocul secolului al XVII-lea cetatea a ajuns în proprietatea familiei Thököly, iar în anul 1672, Emeric Thököly, principele Transilvaniei, printre bunurile sale din Transilvania a conscris și pe cele din Cehu Silvaniei. După emigrarea lui Thököly, posesiunile lui din părțile cetății Cehului, prin moșteniri, vânzări sau donații au ajuns în stăpînirea familiei Apafi¹⁰.

⁵ Gf. Anghel, *Cetăți medievale din Transilvania*, București, 1972, p. 46.

⁶ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 29; Ioan Drágfi cu acest testament din 1526, întocmit înaintea bătăliei pe cîmpul Mohács, a modificat testamentul lui mai vechi, încheiat în cetatea Aradului și a testat lui Francisc, fiului său nelegitim, tot domeniul cetății. Probabil Drágfi a fost care în timpul bătăliei a căzut cu steagul regatului ungar.

⁷ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 33—36.

⁸ Arh. Stat. Sălaj, fond Tribunalul Sălaj, Cauze urbariale, Reg. 4, fila 396 v.—401, 422 v.—426 v., (în continuare: *Cauza urbariale*); M. Petri, *op. cit.*, II, p. 36—37; Documentul specifică: „...simul cum cunctis ejusdem et earundem utilitatibus et pertinentiis quibus libet terris videlicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pasenlis campis, foenetis, silvis, nemoribus montibus, vallibus vineis, vinearumque, promotoriis, aquis, fluviis, piscinis piscaturis, aquarum de cursibus, molendinis et eorum locis generaliter vero quarum libet utilitatem et pertinentiarum suarum integritatibus...“; Localitățile sînt cuprinse în Anexa nr. 2.

⁹ D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în sec. XVI*, II, București, 1968, p. 195 și 222, (Anexa 2).

¹⁰ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 41—44.

În cea ce privește dezvoltarea târgului e greu de despărțit de soarta cetății. În actele privilegiale, de donații sau în conscripții, în general apare împreună cu cetatea (*oppidum et castrum*). Localitatea este amintită pentru prima dată la 1405 (Chehy)¹¹. La această dată deja trebuia să fie o așezare dezvoltată, dacă nu după mult timp, la 11 aprilie 1468, Matei Corvin, regele Ungariei, acordă posesiunii Cehului (*possessione Cech*) dreptul de a ține târg săptămânal¹², iar peste o jumătate de secol, cetățenii Cehului sînt scutiți de plata veniturilor regale, a contribuțiilor și a altor obligații feudale ordinare și extraordinare. Aceste privilegii au fost întărite și de principii Transilvaniei¹³.

2. Localitățile din jur au aparținut din punct de vedere administrativ plășii Cehu Silvaniei¹⁴, iar din punct de vedere economic și al raportului de dependență țineau de stăpînul cetății și al domeniului¹⁵.

Numărul localităților plășii Cehului nu era constant, era într-o continuă schimbare, cum se schimba mereu și suprafața comitatului Solnocul de Mijloc. În perioada apariției comitatului Solnocul de Mijloc, pe la începutul secolului al XIV-lea, districtul Chioarului era parte componentă a acestui comitat pînă în sec. al XVI-lea, cînd a devenit căpitanat independent¹⁶ și aparținea plășii Cehului.

În această perioadă era unitatea administrativă cea mai mare a comitatului. La 1543 avea un târg (Cehu Silvaniei), două cetăți (Cehu și Chioar) și 123 de sate. Plasa Cehu Silvaniei număra 66 de localități, iar Chioarul 57¹⁷. După ce la 1566 Chioarul a devenit căpitanat, plasa era compusă dintr-un târg și din 60 de sate¹⁸.

Dependența localităților de domeniul Cehului este reflectată în scrisorile de danie, conscripțiile urbariale, inventare, socoteli sau în registrele de dijme.

După conscripțiile de dări din 1554 domeniul avea 44 de localități¹⁹, la 1566 tot atîtea, iar la 1569 numai 42, din care șapte sînt numai părți de sate, dar în schimb țineau de acest domeniu încă 22 de localități

¹¹ C. Suciu, *Dictionar istoric al localităților din Transilvania*, I, p. 130; Demény Lajos, *Az 1437—1438-as bábolnai népi felkelés*, București, 1960, p. 269. În Dictionarul istoric cetatea Cehului nu este amintită, probabil volumul II al monografiei lui Petri n-a fost studiat de Suciu, iar cetățile Sălajului sînt cuprinse în acest volum. Anul 1319, în Dictionar, apare la Chioar (II, p. 308). Denumirea Cheewar, în DIR, a fost identificată cu Kóvár (Chioar), dar trebuie să fie o greșeală, întrucît cetatea Chioar se scria peste tot cu litera K.

¹² *Cauze urbariale*, f. 85—87, 130—131. v.

¹³ *Idem*, f. 87—92, 132—133 v., 137—143.

¹⁴ M. Petri, *op. cit.*, I, p. 105.

¹⁵ D. Prodan, *op. cit.*, II, p. 195.

¹⁶ Meruțiu, *Județele din Ardeal și din Maramureș pînă în Banat. Evoluția teritorială*, Cluj, 1929, p. 37; E. Wagner, în *Mihai Viteazul și Sălajul*. Guruslău 375, Zalău, 1977, p. 355—356.

¹⁷ M. Petri, *op. cit.*, I, p. 105—106; E. Wagner în *Mihai Viteazul și Sălajul*, p. 380—383. (Anexa 2)

¹⁸ M. Petri, *op. cit.*, I, p. 107. (Anexa 2)

¹⁹ *Idem*, II, p. 32. (Anexa 2)

din Bihor²⁰. Din acestea au fost dăruite lui Ladislau Gyulafi de Rátóth, la 19 martie 1569, de Ioan al II-lea Sigismund de Zápolya, numai tirgul și castrul Cehu, 24 de sate și 9 părți de sate²¹, iar în scrisoarea de punere în stăpînire, din 23 iunie 1569, apare cu o localitate în plus (Hidfalva, localitate neidentificată)²². După moartea lui Samuil Gyulafi fără urmaș cu drept de moștenire, de sex bărbătesc, Gheorghe Rákóczi I, principele Transilvaniei, la 18 decembrie 1636, lasă în posesia familiei 34 de localități și reține pentru el satele Năpradea, Aluniș, Minău și Var²³. La 1646 Iudita Barcsai avea părți din tirgul Cehu, 12 sate și 8 sate pustii²⁴. După urbariul din 1676 domeniul era compus din 28 de localități²⁵, iar după o notă din sec. al XVII-lea erau 37 de așezări²⁶. Pe la sfîrșitul sec. al XVIII-lea domeniul (39 de localități) a fost împărțit între familiile feudale din jur, pe baza unei tabele genealogice, fiind urmașii lui Ladislau Gyulafi și soției sale Ecaterina Széchy²⁷.

Urbariul cetății din 1693 este un transumpt în materialul procesului de la sfîrșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea, desfășurat între comunitatea localității Cehului și posesorul noilor stăpîni ai domeniului pentru respectarea privilegiilor Cehului avute *dinainte*⁸ și nu conține decît inventarul cetății, informațiile celelalte ne reprezentînd nici o importanță pentru buna desfășurare a procesului. Din această cauză nu cunoaștem mărimea domeniului la această dată, obligațiile iobagilor sau gradul de exploatare al lor.

3. Populația dependentă a domeniului, la 1566, nu e înscrisă decît în tirgul Cehu și în 26 de sate, din care două numai părți de sate, în total 500 capi de familie. Conscrierile din 1569, în schimb, însumează 930 capi de familie. Socotînd și satele în care numărul familiilor n-a fost înscris, populația dependentă a domeniului se ridică la vreo mie de capi de familie²⁹. La 1566, în tirgul Cehu Silvaniei au fost înscrși 122 capi de familie, iar la 1569 această cifră se ridică la 162³⁰. Din punct de

²⁰ D. Prodan, *op. cit.*, II, p. 195, 218, 222. (Anexa 2)

²¹ *Cauze urbariale*, f. 397 v.—398 și 423 v. M. Petri, *op. cit.*, II, p. 36—37 (Anexa 2)

²² *Cauze urbariale*, f. 395—405 și 421 v.—431. (Anexa 2)

²³ *Idem*, f. 417. (Anexa 2)

²⁴ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 41. (Anexa 2)

²⁵ *Idem*, p. 46—47. (Anexa 2)

²⁶ *Idem*, p. 46. (Anexa 2)

²⁷ *Cauze urbariale*, f. 386—394 v; Domeniul a fost împărțit între: Liber baron Francisc Wesselényi de Hodod, conte al Sf. Imp. Rom., Adam Teleki de Sic, c. Sf. I. R. Samuil Teleki de Sic senior, contele Iosif Gyulai de Mintie, cont. Ludovic de Bethlem, cont. Sigismund Torotzkai de Trascău (Rimetea), cont. Gheorghe Mikes de Zăbala, cont. Anton Mikes de Zăbala, Iosif Baranyai Iara (Magyar Jára), Alexă Olves de Pálfalva (Păulea sau Păulești), contesa Susana Teleki, L. B. Gheorghe Korda de Ineu (Borosjenő), baronesa Polixenia Wesselényi de Hodod, L. B. David Wesselényi de Hodod, L. B. Ștefan Wesselényi de Hodod. (Anexa 2)

²⁸ *Cauze urbariale*, f. 1—474.

²⁹ D. Prodan, *op. cit.*, II, p. 195.

³⁰ *Idem*, p. 196.

vedere social, populația era stratificată astfel: coloni întregi 372, coloni medii 90, inquilini 26 (5,2%) și libertini 12 (2,4%) familii.³¹

Tîrgul, împreună cu cetatea, era și centrul economic al domeniului care mai cuprindea pămînturi și vii alodiale, la care lucrau dependenții de la sate. Tîrgul sub raportul sarcinilor feudale prezintă însă puține deosebiri față de sate, se bucură doar de anumite scutiri (nu dă nonă, toate daturile obișnuite, dar e supus la toate celelalte sarcini feudale)³².

Dintr-o situație din sec. al XVI-lea rezultă că domeniul Cehului avea în cele 37 de localități 1067 de iobagi, iar la 22 mai 1676, în 28 de localități 177 de iobagi, 92 de sesii pustii și 20 familii fugiți (fugitivi)³³. La începutul sec. al XVII-lea, numărul iobagilor de sub Codru nu se ridica decît la 50, în 14 localități³⁴.

Obligațiile dependenților erau diferite de la sat la sat și depindeau de epoci sau de dorința stăpînilor feudali. De exemplu, censul, ce se plătea în bani la două termene, la Singeorz și la Sînmihai, în timpul lui Gaspar Drágfi se ridica la 218,98 fl., în medie aproximativ 42 dinari de cap de familie. Urmașul lui, Gheorghe Báthory, însă a ridicat sensibil censul la cele mai multe din sate. Obișnuit l-a dublat sau l-a înțreit, împătrit. În Sălsig l-a ridicat de la 4 fl. la 16, în Tohat de la 2 la 10, Asuajul de Jos de la 4 la 12, în Girdani de la 4 la 14. Pe al tîrgului Cehu l-a ridicat de la 47 la 94 fl. Censul Cehului și al celor 39 sate înscrise, la 1569, cu sumele stabilite de Gheorghe Báthory, se ridica la peste 700 fl., aproximativ 70 dinari de cap de familie³⁵. În secolul al XVIII-lea censul a fost plătit de două ori pe an: Cehu a plătit cîte 40 fl., Ulmeni 17 fl., 7 dinari, Arduzel 11 fl. 13 d., Inău 10 fl., Aluniș 9 fl., Tra-niș 5 fl. 29 d., Horoatu Cehului 3 fl. 62 d., Benesat 3 fl. la fiecare dată. Au plătit și o taxă pentru răscumpărarea serviciului militar, care varia între 7 și 18 fl.³⁶

Pe lîngă aceste taxe au dat unt, brînză, vite, fin etc. Din griu, ovăz, orz și alac au dat o cincime, din porci de pajiște din 10 cîte unu, din oi, stupi și vin au dat dijmă. La Năpradea s-au plătit și bani de tretină. La sărbătoarea cuștilor au dat între 6—10 găini. Taxa de vamă era diferențiată: după un car încărcat au încasat 8 dinari, după unul gol 4 d., iar de la un pedestru 1 d. Din vama încasată la Someș Odorhei jumătate era a Cehului, iar jumătatea celelaltă a Hododului. Cîrciumăritul, de obicei, a fost stabilit astfel: de la Crăciun pînă la Sînmihai dreptul era al stăpînului și de la Sînmihai al iobagului³⁷.

³¹ *Idem*, p. 197.

³² *Idem*, p. 221.

³³ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 46—47. (Anexa 2)

³⁴ *Idem*, p. 46, (Anexa 2)

³⁵ D. Prodan, *op. cit.*, II, p. 199.

³⁶ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 49; drabantpénz = taxă de pedestraș (infanterist), ce plăteau locuitorii (iobagii de cetate) unui sat din stăpînirea unei cetăți, obligații la serviciul militar la infanterie.

³⁷ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 49—50.

Productivitatea pământurilor era slabă. După registrul de dijme din grîne de la 1570, tîrgul Cehu a dat 310 clăi și 7 snopi de grîu, din care au ieșit 81 găleți, și 9 clăi și 13 snopi de ovăz, din care au ieșit 7 găleți. Calculînd cu găleata de Cașovia, care era egală cu 4 mierțe, rezultă că o claie de grîu abia a dat ceva peste o mierță, iar cea de ovăz 3 mierțe. Recolta de grîu după care s-a luat dijma totalizează peste 3100 de clăi, dătătorii de dijmă înscriși sînt 141. Raportată această cifră la totalul recoltei rezultă o medie de 22 de clăi de înscris, iar la 162 capi de familie, înscriși la 1569, o medie de 19 clăi. Repartiția este inegală, deoarece 21 înscriși n-au avut semănătură de grîu de loc, iar 12 persoane aveau o producție de peste 50 de clăi³⁸.

După lista proprietății lui Francisc Gyulai, din 5 iunie 1689, hotarele alodiale ale satelor Ulciug, Benesat și Cehu au dat o recoltă de 238 clăi de grîu. Dijma de grîu a hotarelor Mînău, Benesat, Arduzel și Ulmeni a fost 87 de clăi. Fejérvári Ștefan din 114 de clăi de grîu a treierat, în afara părții treierătorului, 48 de găleți, iar din porumb 117 găleți și a însemîntat în hotarul Cehului 66 găleți de grîu³⁹.

S-a păstrat lista veniturilor cetății Cehului, aparținătoare lui Francisc Gyulai, din perioada 10 mai 1696 — 31 decembrie 1697. Din acest inventar rezultă următoarele:

Anul	G r î u				O v ă z	
	semănături	recoltă	dijma	rămas stăpînului	semănături	recoltă
	găleți	clăi	clăi	clăi	găleți	găleți
1696	22	173/13	8/13	165	8	total 2 ani
1697	46/2	213	5/13	207/13	5	72

La 1696 Mînău a dat 1/13 clăi, Tohat 1, Ulmeni 3, Aluniș și Benesat 2, iar la 1697 hotarul Cehului a dat 2/13 clăi, Arduzel 6/13, Ulmeni 6/10 și Aluniș 2 clăi. Totalul clăilor alodiale era 397/10 clăi. Producția totală a fost de 233 găleți⁴⁰.

Dacă calculăm tot cu găleata de Cașovia găsim următoarele rezultate: la 1689 o claie de grîu a dat 1,7 mierțe, iar la 1697 a dat deja cu ceva mai mult, 2,3 mierțe. Creșterea productivității e evidentă, de la 1569, în timp de 150 de ani, producția s-a ridicat de la o mierță la 2,3, deci s-a realizat o producție dublă. Productivitatea totuși era slabă dacă raportăm cantitatea de boabe rezultată la cea însemîntată, de exemplu, la 1696—1697, o boabă de ovăz a dat numai 5 boabe. Aceste cifre ne demonstrează stadiul slab de dezvoltare al agriculturii feudale.

³⁸ D. Prodan, *op. cit.*, II, p. 204.

³⁹ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 53.

⁴⁰ *Idem*, p. 53—54.

Lista din 1696—1697 a păstrat și alte informații prețioase: din orz, mazăre și linte a fost o recoltă de 1—2 găleți. Numărul boilor, vacilor și junincilor s-a ridicat la 27. Au mai fost trecuți pe listă: 14 oi, 32 stupei, 7 câni de miere de albine, 69 porci, 118 de păsări și 162 de găleți de vin. Stăpînul feudal a încasat din diferite gloabe 88 fl.⁴¹.

În diferite documente contemporane s-au păstrat știri referitoare la bogăția cetății și a domeniului cetății Cehului. Ladislau Gyulafi lasă în moștenire fiicei și soției sale, Ecaterina Széchy, la 1604, pe lângă bunurile imobile, toate obiectele de argint și de aur, pietrele prețioase și toți banii (suma nu este specificată). Deasemenea lasă cei 10.000 fl., care au fost ai soției, din care 9.000 fl. i-a dat împrumut comisarilor districtului Chioar, Paul Krautzen și Carol Imhoff, în schimbul celor trei sate: Mireșul, Lucăcești și Pribeliști, aflătoare în Chioar⁴². Ecaterina Széchy consemnează într-o scrisoare că a transportat de la Cehu Silvaniei 243 găleți de vin, după prețul de atunci în valoare de 4700 florini⁴³. În vremea principelui Gabriel Báthory (1608—1613) toți slujitorii lui au fost plătiți din veniturile de la Cehu Silvaniei. Cheltuielile de război ale campaniei din Țara Românească (29 dec. 1610—16 martie 1611) au fost asigurate din domeniul Cehului⁴⁴.

4. Sînt foarte multe izvoare documentare (scrisori privilegiale, conșcripții urbariale, dicale, documente familiale) referitoare la această fortificație de margine, totuși, nimeni nu s-a preocupat de descrierea mai amănunțită a ei⁴⁵. Cu acest modest și scurt referat dorim să prezentăm cîteva aspecte ale acestei cetăți medievale din colțul de N al Țării Silvaniei.

Inventarul și urbariul cetății din 1693⁴⁶ se găsește în transcriere, într-un registru de judecată din 1807. Inventarul a fost făcut cu ocazia împărțirii bunurilor mobile și imobile ale cetății Cehului între Mihail Apafi II, prințesa Eva Thököly, soția palatinului Paul Esterházi și a conteselor Caterina și Maria Thököly, surorile lui Emeric Thököly, principele Transilvaniei. Domeniul cetății după emigrarea lui Emeric Thököly a ajuns în posesia familiei Apafi, dar surorile Thököly au protestat și au cerut părțile lor din domeniu.

Foarte puține se știu despre construirea cetății. Unele izvoare spun că acest castru a fost construit de Ioan Drágfi, dar că și înaintea lui a existat o cetate de lemn. Probabil membrii familiei Drágfi au întărit

⁴¹ *Idem*, p. 54.

⁴² *Cauze urbariale*, f. 409—410; În text din greșală: Neowar.

⁴³ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 54.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ Numai academicianul D. Prodan s-a preocupat cu prezentarea domeniului Cehului în *Iobăgia în Transilvania în sec. XVI*. Ea nu este nici măcar amintită nici în lucrarea lui Gh. Anghel, *Cetăți medievale din Transilvania* și nici în publicația a lui B. Nagy Margit, *Várak, kastélyok, udvarházak, ahogy a régiek látták* deși ultima cuprinde foarte multe conșcripții note și referiri la construcții asemănătoare, chiar din această perioadă sau chiar din zona Sălajului.

⁴⁶ *Cauze urbariale*, p. 337 v.—456; Orice referire la descrierea cetății se găsește în acest urbariu, la cota de mai sus.

cetatea cu ziduri de piatră. Printre scrisorile soției lui Francisc Gyulai, de la sfârșitul sec. al XVII-lea, s-a găsit o instrucțiune nedată; potrivit punctului 4 al acestui act, zidurile de lângă poarta cetății erau în curs de dărîmire. Ca atare propune repararea lor cît mai urgent, pînă cînd se pot salva ușor⁴⁷.

După *Compendium Geographicum* de Bél Mátyás (1753) cetatea se afla chiar pe culmile unui munte înalt, fiind înconjurată din toate părțile de pădure. Fiind o fortificație de margine, foarte de multe ori a fost atacată de oștile străine. În timpul lui Bél Mátyás era deja în ruine, cu excepția cîtorva camere, care au fost locuite de pircălabul cetății. La S de dealul cetății se întindea orașul Cehu Silvaniei. Locuitorii lui s-au ocupat cu agricultura și cu viticultura⁴⁸.

Zidurile cetății au fost demolate după revoluția de la 1848. Bunyitai Vince, la 1887, n-a găsit decît o casă modestă pe locul cetății și o fîntînă adîncă, executată din pietre ornamentate în stil renascentist. Bunyitai presupune că cetatea a mai avut asemenea ornamentații⁴⁹.

Fîntîna tot așa este descrisă și în urbariul de la 1693, dar în schimb alte lucrări de artă nu sînt amintite, doar stilpul de piatră cioplită al unei porți. Altfel din inventar rezultă că cetatea n-a fost îngrijită de loc și se găsea într-o stare de degradare. A ajuns la soarta cetăților ne-locuite de stăpînul lor, lăsată pe seama castelanului cetății și a soldaților.

Castelanul era căpitanul Somlyai, care în această perioadă a construit un grajd nou cu ajutorul comitatului și la 1685 a ocupat cu soldații cetății cîrciuma tirgului, care stătea la dispoziția sa și în anul conscrierii bunurilor. În schimb nu se cunoaște efectivul garnizoanei și nici armamentul cetății.

Cetatea, după informațiile urbariului, a fost împărțită în trei părți, avînd o poartă la „orașul militar“ și două porți interioare. Prima pe palanca interioară, cu gratii, iar a doua era o poartă boltită. Porțile erau legate cu un pod. Acest fapt ne demonstrează că al treilea zid era înconjurat, probabil, cu un șanț. Incinta era construită din piatră, lemn sau nulele împletite. Conscripția amintește și un bastion pe partea de răsărit a cetății. În general zidurile erau vechi și slabe, la fel și porțile de lemn. Porțile mai aveau și niște uși mai mici pentru pietoni. Forma sau tipul cetății nu este amintită, nici turnurile sau bastioanele; cunoaștem doar categoria în care se încadrează; făcea parte din categoria cetăților regale și nobiliare (din punctul de vedere al proprietății).

În „orașul militar“ sînt amintite trei locuri de case pustii, pe care a existat cîndva un atelier de fierărie, iar pe lângă aceste locuri se afla un grajd. Între cele două porți sau ziduri interioare nu este amintit nimic, și acest fapt argumentează eventuala existență a unui șanț.

⁴⁷ M. Petri, *op. cit.*, II, p. 31.

⁴⁸ *Idem*, p. 29; Bél Mátyás, *Compendium geographicum*, p. 124. cf. M. Petri.

⁴⁹ V. Bunyitai *Szilágy vármegye középkori műemlékei*, p. 40, cf. M. Petri, *op. cit.*, II, p. 31.

În cetatea interioară, lângă poarta boltită se găsea o căsuță destinată pentru straja cetății. Această poartă se afla probabil sub un turn, deoarece pe lângă poarta cu ascensor, dincolo de zidul de piatră, se găsea încă o poartă de foaie, care se deschidea în două părți, având două aripi. Sub acest pichet era o temniță goală. Intrând în cetate la stînga se găsea un grajd, un depozit pentru armament (arsenal), în care se găseau opt arme de foc. Lângă această construcție se afla o pivniță plină cu var.

În partea sudică a pieții cetății se găseau două „rînduri de case”. „Rîndul de jos” avea două camere, o brutărie și o cămară de alimente, iar „rîndul de sus” avea patru încăperi și un pridvor. Pe lângă această clădire se afla o pivniță cu niște butoaie goale.

Inventarul înregistrează printre altele atît mobilierul cît și sobele de încălzit. Mobilierul era simplu, cîteva mese, scaune, lavițe și paturi. Numai într-o cameră se găsea o sobă smălțuită cu smalt verde și pe fereastră colecția legilor Transilvaniei din 1654—1669, *Compilatae constitutiones, Transilvaniae collectae leges*.

În piață se ridica și o biserică de lemn, construită de militarii cetății pe pămîntul stăpînului. Tot aici se afla și fîntîna amintită mai sus.

Cetatea era înconjurată de ariile și grădinile de zarzavat ale cetății, de vile alodiale ale stăpînului domeniului.

Pe lângă aceste date referitoare la cetatea Cehului, urbariul conține și alte informații privitoare la dependenții cetății, locuitori ai tîrgului Cehu Silvaniei, la obligațiile lor, la arăturile, fînețele și vile alodiale sau pustii, la iobagii fugiți din tîrg.

Din conscripție rezultă că numai o porțiune a orașului aparținea cetății, avînd înscrîși numai 16 iobagi cu 13 gospodării, trei aveau gospodărie comună cu părinții sau cu fratele, și 11 băieți (cel mai mare avea 13 ani). Dintre ei unul era dogar, iar alta o văduvă săracă (cerșetoare). În total aveau 11 boi, 9 vaci, 2 juninci, 15 porci și 7 stupi de albine.

Numărul iobagilor fugiți din diferite cauze a fost 10, iar al sesiilor pustii 42. Sesiile iobăgești au rămas pustii din cauza luptelor duse între principele Emeric Thököly, ajutat de Imperiul Otoman, și armata austriacă pentru stăpînirea Transilvaniei. Au fost conscrise patru vii pustii, 10 arături alodiale și patru fînețe.

Dependenții cetății au dat zeciuială din dijma obișnuită, dar numai stăpînului feudal, fiind scutiți de alte obligații, datorită distrugerilor cauzate de războaiele cu turcii. Totodată au dat dijmă și după stupi de albine, neavînd bani de răscumpărare. Pe lângă aceasta, erau obligați de a lucra săptămînal pentru stăpînul lor cîte 2 zile în timpul iernii și vara cîte 3, ca și sătenii din satele domeniului. Iobagii au avut dreptul la cîrciumărit numai între Sinmihai și Crăciun. În rest numai stăpînul lor avea dreptul de a valorifica vinurile avute.

Gloaba singelui a fost stabilită la 12 florini, iar gloaba sigiliului la un fl. Două treimi din gloaba singelui era a stăpînului, iar restul al dregătorilor. Cauzele judecătorești erau rezolvate la forurile lor, iar dacă

cineva nu era mulțumit, putea apela la scaunul domenal. Din taxele judecătorești două treimi reveneau tot stăpînilor.

Domeniul cetății Cehului a fost un domeniu feudal destul de mare, avînd între 30—40 de sate întregi sau chiar și peste 40 și citeva părți de sate. În anumite perioade, un număr mai mic sau mai mare de localități erau pusti ori din pricina abuzurilor stăpînilor domeniului (Gheorghe Báthory), ori a armatelor austriece (Gheorghe Basta la 1599) sau turce⁵⁰. La început Cehu era o cetate regală, doar foarte repede a ajuns în minile proprietarilor individuali, ajungînd de citeva ori, pentru o perioadă foarte scurtă în folosința tezaurariatului principatului Transilvaniei. Lupta pentru stăpînirea cetății s-a datorat și bogăției domeniului, care a fost realizată prin agravarea situației dependenților, prin mărirea obligațiilor lor feudale sau chiar prin micșorarea suprafeței sesilor iobăgiei și mărirea celor alodiale. Altfel obligațiile dependenților erau asemănătoare cu ale acelor de pe alte domenii, eventual se deosebeau prin cuantumul lor.

Cetatea Cehului era o fortificație mai mică și în curs de distrugere, păstrînd urmele luptelor împotriva armatelor cotropitoare. Totuși avea o însemnătate mai deosebită: se situa la granițele Transilvaniei, în Partium, și făcea parte din acel brîu de apărare care înconjura principatul Transilvaniei (Lipova, Inău, Oradea, Siniob, Săcuieni, Șimleu, Cehu și Chioar). Despre construcția ei se cunosc foarte puține lucruri, rămînînd pe seama cercetării de viitor să elucideze problema pe baza altor documente.

Scopul acestei lucrări constă în prezentarea cetății Cehului așa cum rezultă din transcrierea urbariului din 1693 (Anexa 1) și scoaterea în evidență a valorii documentare a urbariului. Prin studierea acestui document, după părerea noastră inedit, facem cunoștință cu diferite denumiri toponimice și cu metodele și cu materialele de construcție folosite în evul mediu.

Intrucît urbariul nu este un document original, ci un transumpt, făcut destul de tîrziu, la începutul secolului al XIX-lea, am folosit punctuația și formele gramaticale moderne. Totuși, unele cuvinte arhaice au fost păstrate și sînt explicate la note. S-a simțit nevoia modernizării textului, întru cît s-a observat o inconsecvență din partea scribului care a transcris documentul original (de exemplu numele lui Wesselényi apare în mai multe feluri). Totodată, urbariul transcris în limba maghiară, este însoțit de o traducere în limba română pentru răspîndirea lui într-un cerc mai larg, pentru acordarea unui ajutor cercetătorilor locali.

ERNEST WAGNER

⁵⁰ Wagner, în *Mihai Viteazul și Sălajul*, p. 359; Prodan, *op. cit.*, II, p. 195; M. Petri, *op. cit.*, I, p. 145—146; *Hurmuzaki, Documente*, XII, p. 1274—1275, cf. Al. Matei, în *Mihai Viteazul și Sălajul*, p. 57—59.

ANEXE

1. 1693 aprilie 15, <Cehu Silvaniei>.

Inventarul și urbariul cetății Cehu Silvaniei, comitatul Solnocul de Mijloc, și a bunurilor mobile și imobile aparținătoare lui Mihail Apafi II, „principele Transilvaniei“, prințesei Eva Thököly, soția palatinului Ungariei prințul Paul Esterházi și conteselor Caterina și Maria Thököly, surorile principelui Emeric Thököly (1690—1691).

Arh. Stat. Sălaj, Fond Tribunalul județului Sălaj, cauze urbariale, Reg. nr. 4, file 437—456.

Inventarium simul et urbarium universorum bonorum mobilium et immobilium celsissimi principis Transylvaniae Michaelis Apaffi secundi, domini nostri clementissimi et celsissimi Regni Hungariae palatini consortis celsissimae principissae Eva Tököly et illustrissimarum dominarum comitissarum Catharinae et Mariae similiter Tököly, ad dominium praetitulati celsissimi principis Transylvaniae, ad arcem Szilágy Cseh spectantium comitatu que Szolnok Mediocri et Districtu Kőváriensi existentium Anno 1693 deventorum et die decima quinta mensis Aprilis assignatorum.

A katona városon lévő alsó kapu.

Ezen kapu már ó volt⁵¹ és tövében rothadott. Tölgyfából való, tölgyes hevederekre, kötésekre, vasszegekkel felszegezett, vastag deszkából álló, közte lévő egy megcsorbult deszkával. Felső sarkán <van> két öreg vaskarika, pánttal, egy vasreteszével, reteszfejével, lakatjával, kulcsával együtt.⁵²

Ugyanezen megirt kapu<nál>, tölgyfaoszlopokon és a vár felől faragott, kötések két bálványon vagyon egy sasfedél alatt lévő tölgyfagrádics; ennek vagyon paraszt, rongyos tornáca. Oldala vagy falai sövényből álló, kívül-belül tapaszos, ebből nyílik bé egy fasarkos, pántos, fakilincses paraszt ajtó. Ezen házon két kis lantornás ablak vagyon, benne egy belőlsenelő kaskemence, sövényen font kémménnyel együtt. Ezen háznak tölgyfagerendázatja, padlása⁵³, padimentuma földdel töltött.

Lejövén ezen megirt házból, az elébb megirt dél felől való kapu sarkánál vagyon sorompón, tölgyfasarkon forgó, fahevederes, fasszegekkel szegezett öreg ajtó, rajta lévő két vasretesz, fejével, vastolózárjával⁵⁴ együtt. Ezen megirt kapun kívül, bėjövőleg, balkézre vagyon egy szalmafedelű, tele jéggel, jégverem, rajta lévő tölgyfaajtócskával, reteszével, reteszfejével együtt.

A katona városnak dél felől való sorján, Wesselényi⁵⁵ Pál uram ónagysága⁵⁶ része napkelet felől való szomszédságában vagyon három házhelyek, melyen régen kovácsműhely lévén. Egy darabocska kőfal mostan is fenn áll. Háta megett lévő megrongyolott, sasfedelű, tapaszos sövényoldalú, alkalmas istálló, benne lévő deszkás jáslával, hidlásával, rajta lévő tölgyfasarkokon, hevedereken forgó ajtajával együtt. Somlyai kapitány uram ókegyelme építtette <a> vármegyével.

⁵¹ In text: evolt.

⁵² In text: koltsával.

⁵³ In text: badlása.

⁵⁴ In text: tolylózár.

⁵⁵ In text apare în diferite forme: Vesselényi, Veselényi sau Veselénnyei.

⁵⁶ In text: ónagysága.

Második közép kapu.

A belső palánkon, a várhegyen kívül, vagyon tölgyfabálványokon kétfelé nyíló, tölgyfasarkon forgó, már megavult öreg rostolyos kapu, fa- és vasszegekkel összeszegeztetett, egy öreg reteszfejével, romlott lakatjával és kulcsával együtt.

Ezen kapu mellett bėjövőleg, jobb kéz felől a palánkon vagyon fasarkokon, hevedereken forgó, tölgyfadeszkából álló ajtó, egy vasretesszel, reteszfejével, romlott lakatjával és kulcsával együtt.

A katona város palánkján, ezen megnevezett kapunak bėjövőleg bal kéz felől, észak felé, vagyon egy tölgyfasarkokon, hevedereken forgó öreg tölgyfadeszkából álló erős ajtó, egy reteszfejével, lakatjával, kulcsával együtt.

Ezen középső kaputól fogva az harmadik belső kapuig nyúl fel magas tölgyfasarkokon álló, tölgyfa vastag deszkából álló, romladozott hid.

Harmadik belső kapu.

Ezen belső kapu, fél bolthajtásos, faragott kőből álló kapuja, erős tölgyfatingelyen, öreg vaskarikás, vascsapokon forgó, faragott tölgyfadeszkából csinált, erős fahevederes, kötéses felvonó, vascigás, vaskarikás kapu, három viselt köteleivel együtt. Deszkázatja, hevederei vasszegekkel szegeztetett fel. Ugyanezen felvonó kapunak vagyon vascsapos, sarkas, egy vaskarikás, tölgyfadeszkából csinált emeltyűje. Vagyon ennek vassarkon, pánton, vasszegekkel szegeztetett ajtócskája. Ugyanezen kapun vagyon két öreg vasretesz. A kőfalban lévén két öreg reteszből és két vasculja⁵⁷.

A kőfalon belől mindjárt vagyon tölgyfasarkokra, hevederekre, vas- és fasszegekkel szegeztetett, nyárfadeszkából csinált, kétfelé nyíló levélkapu, felül rajta lévő két karika, vaspánt, fasarkaival, vasreteszével, reteszfejével.

Ugyanezen levél kapun vagyon két vaspántos, sarkon járó ajtócska, rajta lévő vas tolózárjával, két vasretesz, fejével együtt.

Ezen belől, a kapu között bal kézre vagyon sövényből font egy kis, kívül-belül tapaszos, a kőfalhoz ragasztott, deszkapadlású strázsa ház, rajta lévő vassarkos, pántos fahevederes parasztajtájával, fakilincses, faütközős, vas fordítójával együtt. Vagyon ennek egy tolóablakos ablakocskája. Benne vagyon négy parasztpadszék, egy pár rézdob, az egyiknek rossz borítékjával. Ezen házacsából nyúl ki egy kőkémény, alatta egy rossz konyhatűzhely.

Ezen megírt strázsa házacsának az ajtaján kívül, az kapu között, tölgyfadeszkával pádimentumoztatott hid, alatta pedig pusztá tömlőc, ajtajának fasarka és két hevedere lévén. Ugyanezen kapu között, a padlásra⁵⁸ nyúl fel egy rossz, keskeny fagrádics. Ennek rossz formában lévén gerendázatja, dirib-darab deszka padlás lévén; fedele sás. Ezen megírt kapu között lévő appertinentiák közös a többi< i> possessorokkal.

Alsó rend ház.⁵⁹

Ezen belső vár piacáról, dél felől való alsó rend szegelet házra⁶⁰ nyílik jobbra egy félszer vassarkokon, pántokon, fahevedereken forgó ajtó, vaskilincseivel, ütközésével, vasreteszével, reteszfejével, vas vonítójával⁶¹, vastolócskájával, egy lakatjával, kulcsával együtt.

⁵⁷ culja = oszlop, stîlp.

⁵⁸ In text: padlása.

⁵⁹ Alsó rend ház = alsó sor ház, şirul de jos al caselor.

⁶⁰ ház = szoba, cameră.

⁶¹ vonító = húzó, trágător.

Ezen házon két-két puszta ablak, mindenkében fakereszt vagy, benne kőből csinált tűzhely, kemence nélkül. Ezen újjólág meszeltetvén. Padlása nyárfadeszkából, gerendázatja tölgyfából álló, pádimentuma téglából rakott.

Ezen házból nyílik balra egy bolthajtásos kamarácskára, egy félszer vassarkokon, pántokon, fahevedereken forgó ajtó. Faragott kőből álló ajtó, mellékével⁶², vasreteszével, reteszfejével együtt, benne lévő árnyékszékkel.

Ezen házból kijöven vagy, egy hitvány, romladozott, bükkfadeszkából csinált, fedő nélkül való, megavult szuszék.⁶³

Innen alább menvén, a sütőházra jobbra, nyílik egy félszer vassarkokon, pántokon, fahevedereken forgó ajtó, vasreteszével, reteszfejével, ütközőjével, fordítójával, kilincselével, vasütközőjével együtt.

Ezen házon vagy, egy puszta fakereszt ablak, öt diribdarab csipkés vas-pánt lévén rajta. Ebben vagy, egy parasztkályhás, kőlabakon, vaspánton álló, elől tüzelő, belül sütő, romladozott téglás tűzhely és fanyelű kemence, égettborfőzőkallánával együtt. Ezen házban a kémény alján vagy, egy kis ajtóhely, kőkémény lévén felette.

Vagy, ezen házban nyárfából csinált négyszögű lábatlan asztal, ugyan nyárfából való egy paraszt padszék. Padlása apró és mestergerendái tölgyfából áll<anak>. Pádimentuma földdel töltetett.

Élőház.

Ezen sütőházból kijöven, észak felől való házra nyílik egy félszer hársfadeszkából álló, vassarkokon, pántokon forgó ajtó, vasreteszével, reteszfejével, lakatjával, kulcsával; faajtó, mellékével együtt. Vagy, ezen házban két hitvány gabona-tartó kád, három öreg gabonartartó hordó. Item, öt kisebb hordó, egy fenekek nélkül; egy vasabroncsú, vassrófú⁶⁴, ónszájú⁶⁵; négy-négy vedres avult két átlagocska. Ezen háznak tölgyfagerendázatja, padlása, mestergerendája, — kettő romolván, négy istápokkal meggyámolittatván, —, omló félben vagy.

Felső rend ház.⁶⁶

Innen kijöven vagy, napkeletre, a felső rend házakra, kétrészből álló tölgy-fagrádics, a több felső házak előtt eléjáró hid, parasztlábas folyósóra, kétrészből álló, oldal deszkázat nélkül, karjával együtt.

Ugyanezen folyósó végiben, a szegelet<i> felső renden lévő házra, jobbra nyílik egy hársfából álló, vassarkokon, pántokon forgó, fenyődeszkával bélelt ajtó, vasreteszével, reteszfejével, vontatójával, fordítójával, vaskilincselével, vastáblás zárjával, ütközőjével együtt.

Ezen házban vagy, egy hosszú jegenyefából álló lábas asztal; egy hosszú fenyőfa padszék, más tölgyfaszékkel, kar nélkül; egy hársfa, hosszú, új karszék; egy ócska hársfa nyoszolya; téglá tűzhelyen s lábakon álló zöldmázás kályha⁶⁷, magas, csipkés tetejű, belül szenelő, egyszersmind fűtő, jó kemence; hat darab hársfa fogas. Egy üvegablakra, négy táblára nyíló, tokos, rámas, fába rakott, egy

⁶² In text: mellyékével, (ajtófél = cadru de ușă).

⁶³ szuszék = gabona vagy lisztirtására való nagy láda = ladă mare pentru depozitarea cerealelor sau a făinei.

⁶⁴ In text: vas sofru.

⁶⁵ In text: on saju.

⁶⁶ felső rend ház = felső sor, nivelul de sus.

⁶⁷ In text: kályhás.

üveg karika híjjával, öt kis fordítójával, négy karikácskaival, kőkeresztjével együtt, ablak, melyiken <van> egy *Compilata* <e> *Constitutio*<nes>⁶⁸.

Ezen háznak padlása tölgyfadeszkából, tölgyfa apró gerendából álló, egy gerendája kettő törvén, vassal foglaltatott. Pádimentuma téglával rakott.

Ezen házból nyílik balra, az oldal kamarácskára, egy bérlett⁶⁹ fenyődeszkából álló, vassarkon, pántokon forgó ajtó, vasreteszével, reteszfejével, vasütközőjével, kilincsel, fordítójával, vonítójával együtt.

Ezen kamarának sövényből álló közfala belül tapaszos, kívül tapaszatlan. Ezen kamarácskában két puszta ablak. Ebből ismét nyílik balra, a kamara szélére, egy vassarkon, pántokon forgó félszer fenyődeszkából való ajtócska, reteszével, reteszfejével együtt. Ennek is közfalacska fele tapaszos, hitvány sövény, fele deszkából álló. A kapu⁷⁰ felől való szegelet része kidőlt, ugyanazon sor kőfal hasadozott, dűlőfélben vagyon.

Innen fordulván, ezen szegelet házából nyílik balra egy fenyődeszkából való bérlett, vassarkokon, pántokon, faheveredeken forgó ajtó, vasreteszével, reteszfejével, kilincsel, ütközőjével, lapos forma fordítójával, vonítójával együtt.

Ezen házban vagyon hosszú tábla, nyárfából álló, lábas asztal, más, láb nélkül való paraszt hosszú asztal, két hosszú karszék, nyárfából való.

Ezen házban vagyon egy széles tölgyfaág, egy moslékos cseber. Ezen házból nyúl fel egy kőkemény, mellette lévő téglázúthelyen, vaslábon álló, elől szenelő, belől sütő, paraszt kályhas kemence.

Ezen házban vagyon fába rakott, fatokos⁷¹, rámás, vassarkacskaikon, pántokon, megtöredezett, egyik két táblára, másik négyre nyíló üveg ablak, vas fordítócskájával, karikácskaival, tíz üvegtányér⁷² híjjával együtt.

Ezen háznak padlása, gerendázatja parasztos, tölgyfából álló, pádimentuma bomladozott, földdel töltött. Mindkét feljebb megírt ház újjólag maszeltetett.

Innen a folyósóra nyílik jobbra egy hársfadeszkából álló, fenyődeszkával bérlett, vassarkokon, pántokon forgó ajtó, vastáblás zárjával, kilincsel, ütközőjével, fordítójával együtt.

Ezen folyósón előbb menvén nyílik bé balra tölgyfából álló, fasarkokon, pántokon forgó paraszt ajtócska, vasreteszével, reteszfejével együtt.

Ezen kamarának, vagy szalmás háznak, három oldala kőből álló, negyedik a maga zsendely fedele, tölgyfából álló gerendái deszkázat nélkül, pádimentuma bomladozott, omló félben vagyon. Ezen sor házak zsendely fedél alatt vagynak.

Vár piaca.

Ezen vár piacán egy faragott kőből álló, ugyan faragott kőből falgárgyázott, alól öblös, kerek, toltcsatornás kút, felül is a gátorja faragott kőből párkányozott.

Templom.

Ezen megírt kútnak dél felől való része ellenében vagyon táblákra, kötéses sasokra épített, sövény oldalai kívül-belül meszeltlen, tapaszos, sással fedett, fából

⁶⁸ *Compilatae constitutiones, Transilvaniae collectae leges* = *Colecția ordinelor și a legilor Transilvaniei din 1654—1669*, (Erdélynek összeszedett rendeletei, rendeletei, törvényei. /1654—1669-es törvénygyűjtemény/).

⁶⁹ In text: bezlett = bérlett (ajtóbélés, cáptuşala usii).

⁷⁰ In text: kapun.

⁷¹ In text: fastokos.

⁷² In text: tárgyer.

való templom, reá nyíló vassarkokon, pántokon forgó ajtó, zárjával, kulcsával, vasfogantyujával együtt. Ez előtt vagyon tölgyfa, fedetlen tornácos kis grádics, melyet is praesidium épített, de ónagysága földjén vagyon.

Istálló.

A vár kapuja előtt, belül, a kőistálló dél felől <á> végénél vagyon egy faágasokon álló, boronával rakott, négy lónak való, sással fedett, sövénypadlású, kőfalhoz ragasztott istálló, fasarkokon, hevedereken forgó, faszegekkel szegeztetett paraszt ajtajával, deszka jászlával együtt.

Ezen istállónak háta megett, előbb megírt sor házak alatt lévő régi, veszett tömlőcben vagyon oltatlan mész.

Az urunk részére jútott nagy kőistállónak észek felől való végiben, két kőfal között, vagyon egy boronából felvött kis kamarácska, fasarkokon, hevedereken forgó, tölgyfadeszkából álló ajtó, vasreteszével, reteszfejével együtt. Ezen kamarácska észak felől való végében vagyon kőből rakott, már megavult, deszkafedélű kicsiny czejt⁷³ házacska, rajta lévő félszer ajtójával, reteszével, reteszfejével, kulcsával, lakatjával együtt. Vagyon benne szakatos⁷⁴ 8 Nro = nyolc <? — fegyver>.

Pince.

Innen fordulván jobbra a nagy kőbolthajtásos pincére, észak felől való részében kétfelé nyílik <egy> vassarkokon, pántokon forgó, hársfából álló párkányos ajtó, vas tolózárával, reteszfejével, lakatjával, kulcsával együtt.

Ezen belől nyúl bé egy fagrádics rajta lévő hosszú és kisebb korcsolyával együtt. Ugyan benne:

- boroshordó Nro 8;
- nyomókád Nro 2;
- káposztás kád Nro 1;
- ecetes berbence Nro 2;⁷⁵
- ecetes átalag Nro 1;⁷⁶
- veder mérő dézsa Nro 1.

Ezen pincének kétfelől való oldalában lábokra csinált bortartó ászok lévén, alatta földön fekvő, három rendbéli ászkaival együtt. Ennek délről való végiben hagyma, alma és méhtartó sövény állásocska.

Csűröskert.

A várnak napkelet felől való nagy bástyája ellen<é>ben, az Ardaj pusztaszőlője helyén vagyon húsz tölgyfaágasokra és szarufákra csinált szalmafedelű öreg csűr, körülötte hitvány gyalogsövény, benne lévő két kazal két esztendőbeli szalmájával együtt.

⁷³ czejt = cejt (fegyverszoba, fegyverraktár, arsenal, depozit de armament).

⁷⁴ szakatos = darab, bucata.

⁷⁵ berbentze, berbence = bödön, bárbintá.

⁷⁶ átalag = átalag (kis hordófajta), butoiaș.

Majorság szőlő.

A katona város palánkinak dél felől való szegeleti ellenében vagyon egy nagy darab, három lábból álló, néhol ritkás, már némely résziben művelésben lévő, mintegy másfél száz ember kapáló szőlő, Wesselényi Pál uram ónagsága napkelet felől való szőlője szomszédságában, napnyugatról ugyan urunk részére <van egy> negyedrészt szőlő, melynek alsó végiben egy nagy darabb keresztül való(?) parlag föld, az urunk napnyugat felől való méhkelencéjétől fogván a megirt parlagig, gyümölcsösivel együtt.

Ezen szőlőnek dél és észak felől való gyepeje, rajta lévő tölgyfából álló erős ajtajával, ajtó mellékével, tőkefogatlan, kulcstalan zárjával, alkalmas, napkeletre fekvő gyepejével, napnyugati és több megirt fedeles kertjeivel együtt.

Veteményeskert.

A vár oldalának észak felől való része ellenében vagyon nagyobb, részint alkalmasabb sövénnel, néhol pedig hirtványabbal, kerített veteményeskert, melyre nyílik északról, jobbra egy tölgyfadeszkából álló, fa melléki, fasarkokon, hevedereken forgó, faszegekkel szegeztetett ajtó, fa tolózárral, kulcsával együtt.

Ezen veteményeskertben vagyon vetemény e szerint:

- vereshagyma ággal — Nro;
- fokhagyma ággal Nro;
- petrezselyem Nro;
- saláta Nro;

Ültetett vereshagyma, petrezselyem, répa, retek, jövődébéli magnak valók.

Vagyon a Tzibatzon⁷⁷ nevű szőlőhegyen két pászma szőlő, jobbágy sessióhoz való, melyet a jobbágyok portióért vetettek zálogba, in Flor. 27 a kettőt. Harmadik is van a város felett, in Flor. 18⁷⁸, mindenik a Simon deák uramnál.

Sequitur urbium tali ordine.⁷⁹Portio Szilágy Cseh.⁸⁰

Nomina personarum	Filii	Nomina filiorum	Anni eor[um]	Equi	Boves	Vaccae	Iuvenci	Porci	Oves	Apes	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ifjú Belsi Mihály Szabó Péter	1	István	9	—	—	2	1	4	—	—	
	2	István				Házas katona					
		Ferenc	9	—	—	—	—	—	—	2	

⁷⁷ denumire de hotar, neidentificată.

⁷⁸ flor. = florin, forint.

⁷⁹ continuarea urbaniului în aceasta ordine.

⁸⁰ portio = părți, porțiune, rész, részbirtok.

continuare

1	2	3	4	5	9	7	8	9	10	11	12
Császár András öccse											} E.K.V. ⁸¹
Gáspár, nőtlen	—	—	—	—	2	2	—	3	—	—	
Öreg Sipos	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	
Forgáts András	2	Gyurka	8	—	—	—	—	—	—	—	—
		Jancsi	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Móré Mihály	3	Istók	13	—	—	—	—	—	—	—	—
		Mihók	9	—	2	2	1	2	—	2	Kádár
		Miklós	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Jakab János	1	Jancsi	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—
Nagy Márton											} E.K.V.
fia, házass. Mihály	1	Jancsi	—	—	4	1	—	4	—	3	
Kis Sipos István	1	Jancsi	6	—	1	2	—	—	—	—	
Szabó Jancsi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Székely Mihály											} E.K.V.
Öccse Istók, nőtlen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Mátyás András	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sodos Mihályné	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Koldus özvegy asszony
Peroinar <um> 13	11	—	—	—	11	9	2	15	—	7	

Fugitivi.⁸²

- 1 Bis Mihály Szigeten lakik,
- 2 Forgáts Istók Tóthfaluban,
- 3 Szőke János Zilahon,
- 4 Sipos Bálint Erdélyben, Badonban,⁸³
- 5 Sipos János Erdélyben,
- 6 Fodor István Szigeten lakik,
- 7 Nagy István fia, István, Bányán lakik,
- 8 Mátyás Jancsi Erdélyben,
- 9 Jankó János Ujvárosban lakik, igen vén ember,
- 10 Csatlós János csehi praesidiariusok között, eddig lakott Csehben⁸⁴

Desertae⁸⁵

1mo Nagy Andrásé, 2° Csatlós Andrásé, 3. Nagy Jakabé, 4. Sipos Andrásé, 5. Csatlós Istváné, 6. Lakatos István, 7. Lakatos Jánosé, 8. Lakatos Pálé, 9. Jankó Jánosé, 10. Balás Mihályé, 11. Szűke Andrásé, 12. Szürke Mihályé, 13. Fodor Ist-

⁸¹ E.K.V. = egy kenyeren vagynak; au o gospodărie comună.

⁸² fugitivi = fugiții.

⁸³ Bodon — sint mai multe localități cu aceasta denumire: Bija, Bunești, Bidiu, Budicul Mic, Budiul de Cîmpie (azi Papiu Ilarian).

⁸⁴ praesidium = garnizoană, militarii cetății.

⁸⁵ desertae = pustă, puszta (loc părăsit).

váné, 14. Bagosi György, 15. Lukáts Istváné, 18. Sánta Jánosé, 20. Hegedüs Jánosé. 21. Süts Istváné, 22. Mátyás Istváné, 23. Jósa Jánosé, 24. Szakács Mihályé, 25. Jósa Andrásé, 26. Kozma Istváné, 27. Domokos Lászlóé, 28. Nagy Istváné, 29. Madarasi Gergelyé. 30. más Mátyás Istváné, 31. Péter Jánosé, 32. Jankó Mihályé, 38. Varga György, 41. Fejér Gáspáré, 42. Süket Katusé, 43. Bagosi Jánosé, zálogos Bethlen László uram részére is Flor. 8. 44. Kis Istváné, 45. Szatmári Péteré, Sodos István kertje véginél.

Puszták kertek.

- 1° Az Bartsainé asszonyom háza helye széle mellett van egy darab puszták parlag.
- 2° A vad kertek is harmad része a közepén urunké, de az erdő vette fel, Wesselényi Pál őnagysága és Bartsainé asszonyom szomszédságában.
3. Lisztvitsné asszonyom régi háza helye előtt egy darab puszták, sövény nélkül, mostan csak pusztában van.
4. Régi lugosszőlőnek lábujában, az hol volt régen egy kis haltartó, vagyon egy darab málának való kert.
5. A régi sajtó, az hol volt, amellet vagyon egy darab puszták föld, majorsági szőlőjének fejében, az ajtaja előtt mostan katonák birják.

Puszták szőlőhelyek

- 1° Majorság szőlőn elöl vagyon <egy> Bogátsits nevű puszták szőlőhegy, a tövis vette fel, melynek is alsó vicinussa⁸⁶ <a> város mezeje felől <a> majorság szőlők gyepűje.
2. A Kő-mál kútjánál is vagyon egy darab Törsök nevű puszták szőlőhely, melyet is a tövis vett fel, szomszédja Bartsainé szőlőinek helye, a Jósa András puszták szőlőjének szomszédságában.
3. Ferenc deák szőlőhelye tetején van egy darab puszták szőlőhely, szomszédja alól a Csere, más felől városi emberek szőlőhelyei, mely is öt pázmából áll.
4. Vagyon egy darab Bagosi nevű szőlőhely is, puszták. Jobbágyról maradt. Napkeletről szomszédja Kovács János, napnyugatról pap szőlője. Ezek régtől fogva puszták, tövis vette fel.

Majorsági szántóföldek.

- 1° A vadkert mellett való oldalon egy darab szál szántó parlagföld, melynek alsó részét a tövis vette fel, felső részét pedig csehi praesidiariusok birják, napnyugatról Wesselényi Pál uram őnagysága földei felé.
- 2° A második oldalon, a pap szőlője felől, egy darab parlagföld, melyet a tövis vette fel, melynek napkelet felől való szomszédja Wesselényi Pál uram őnagysága, napnyugatról pedig Pánta Gáspár földei szomszédságában, mely megnevezett földeknek két oldalait csehi praesidiarius katonák ménesei élik<k>.
3. Völcsök⁸⁷ felől való hegy megett vagyon egy szél parlagföld, azt is az erdő vette fel, melynek is napkeletről való szomszédja Bartsainé asszony, napnyugatról az erdő szomszédságában.

⁸⁶ vicinus = szomszéd, vecin.

⁸⁷ In text: Vötsök.

4. Musmán⁸⁸ innét az hegyen túl vagyon egy darab parlagföld, melyett az erdő vett fel. Napkeletről szomszédja Bartsainé földje, napnyugatról az erdő.
5. Györgytelke felől való Somoson, Bőnyei erdő felől való oldalon, van négy darab föld, mindkétfelől való szomszédja az erdő.
6. Ugyanazon oldalon, felül van egy darab parlagföld, Osztásnak hívják, napkeletről Wesselényi Pál őnagysága, napnyugatról Bartsainé asszonyom földjei szomszédságában.
7. Ugyanazon oldalon, <a> györgytelki rét mellett, vagyon három darab parlag szántóföld, napkeletről szomszédja Kis Lakatos János, napnyugatról Jankó Mihály földjei.
8. Az Csókás⁸⁹ felől való oldalon, <a> györgytelki határon, vagyon egy szél parlagföld, melyet a tövis és erdő vett fel és a víz is régen elszaggatta, szántani alkalmatlan, napkeletről való szomszédja Wesselényi őnagysága földjei, napnyugatról pedig az erdő.
9. Ugyanazon dűlőjében vagyon négy darab föld, melynek jobb részét tövis vette fel régtől foga. Napkeletről szomszédja Wesselényi Pál őnagysága földjei, napnyugatról pedig az erdő.
10. Vagyon ugyanezen a mezőn egy szél parlagföld, melyet is az erdő vett fel. Keletről szomszédja Wesselényi őnagysága, napnyugatról pedig Bartsainé asszonyom földjei.

Majorsági rétek.

10. Tó farkában Nádasd⁹⁰ felől, az határ szélben vagyon egy darab sásas rét, alól Wesselényi Pál őnagysága szomszédja, délről pedig <a> Nádasdra menő út, napnyugatról a patak, egy nap tíz ember megkaszálhatja.
2. Ugyan azon tónak alsó részében vagyon egy nyíl kaszáló, sásos rét, melynek is alsó szomszédja Wesselényi Pál őnagysága, felül Bartsainé asszonyom rétje felé, két ember kaszálhatná meg egy nap.
3. Vagyon a Kerek mezőn egy darab kaszáló rét, melynek is a szomszédja felül Pap⁹¹, alól Bartsainé asszonyom rétjei, négy ember kaszálhatná meg egy nap.
4. A sásos nyílban vagyon egy darab sásos kaszáló rét, melynek is napkeletről vagyon szomszédja Sipos István, napnyugatról Bartsainé asszonyom rétjei. Tíz ember kaszálná meg egy nap.

Decimae.⁹²

Semminémű gabonájokból dézsmát adni, megfódoltak, nem tartoznak, mivel a török megdezsmálta őket, azóta földesura dézsmál; dézsmájokból pedig tizedet adni tartoznak, annyira nem telvén váltója. Jó méheknek is tizedét adják, annyira nem telvén váltója.

⁸⁸ musmán = most már, deja acumă.

⁸⁹ În text: Csokás, denumire de hotar.

⁹⁰ În text: Nádasel.

⁹¹ nume de persoane sau denumirea funcției. Am considerat că e corect: popă, preot.

⁹² decima = dijma, zeciuiala.

Proventus seu oenopolia.⁹³

Ezen városnak harmada lévén urunk része, a korcsmát is a Possessor urak mikor akarják continuálhatják, karácsonytól fogvást Szent Mihály napig, azontul, Szent Mihály naptól fogvást karácsonyig a városé. A városbéli korcsma is az uraké volt, mióta praesidium szállott belé, de egy darab üdőtől fogvást Somlyai kapitány uram dispositioja alatt van, úgy mint ab Anno 1685.

Servitia.⁹⁴

Szolgálatjuk rendi: télben két napot, nyárban három napot, mint a több*<i>* falusiak szolgálnak.

Birságai.⁹⁵

Vérbírság 12 forint, pecsét bírság egy forint. A vérbírságnak két része őnagyságoké, a harmadik pedig a tiszteké a pecsét bírsággal együtt.

Leges et iurium consuetudo.⁹⁶

Törvényeknek folyása maguk fórumokon kezdődik, ott nem tetszvéen apellálhatják arbiterek eleibe, onnan is ha nem tetszik, szokták vinni az urak székire ad finalemdecisionom; és ha mi bírság esik két része az uraké, harmad rész a gondviselőjé religuls⁹⁷ praetermissis⁹⁸.

Conclusis praedicti urbarii seu conscriptionis in transmissionalibus contenti sequentis erat tenoris.

Rebus itaque peractis inventatis universisque, portionibus possessionibus per inquisitionem, perlustratis, prout austeritas temporis concessit inventario et urbanis insertis, fide nostra mediante rescipsimus. Anno, die, loco que ut supra notatis Stephanus Berkeszi de Vetres, jud*<i>*icium comitatus Szolnok Mediocris mpr. L. S., Daniel Dobai iur*<i>*atus mpr., assessor comitatum Szolnok Mediocris inventor L. S., Balhasar Bűdöskuti de Ipp mpr. L. S. subscribebant, sigillique eorundem cerae rubrae Hispanicae impressis erant et munitae.

⁹³ Proventus seu oenopolia = recolta sau circiuma.

⁹⁴ Servitia = szolgálat, slujbă (robotă)

⁹⁵ In text: bírságia.

⁹⁶ Leges et iurium consuetudo = obiceiuri de legi și de drept.

⁹⁷ reliquum = rest.

⁹⁸ praetermitto = a lăsa să treacă.

POARTA DE JOS A ORAȘULUI MILITAR

Traducere:

Această poartă era deja veche și picioarele (stîlpii) ei putrezite. Este din stejar, prinsă cu cuie de fier pe chingi de stejar și pe legături, făcută din scînduri groase, din care una era știrbită. În colțul de sus avea două verigi de fier vechi, un zăvor de fier, capul zăvorului și cu un lacăt cu cheie cu tot.

Tot la aceeași poartă descrisă este un prag de stejar între doi bulumaci ciopliți, cu legături, sub un acoperiș, cu o prispă simplă strică. Laturile sau pereții laterali sînt formați din nuiele împletite, lipite cu lut atît în interior cît și în exterior. Din prispă se deschide o ușă cu balamale de lemn, cu benzi, cu clanță de lemn. Această casă are două geamuri mici cu, beșică, înăuntru era un cuptor cucuiat, încălzit de dinăuntru și un coș de nuiele împletite. Casa avea birne de stejar, și un pod, iar podeaua era umplută cu pămînt.

Coborînd din această casă descrisă, la colțul din spre sud al porții descrise mai înainte, se învîrte pe barieră și pe balamele de stejar, o ușă veche, cu chingă de lemn, bătută cu cuie de lemn, avînd două zăvoare de fier, ca capul zăvorului, împreună cu incuietoara de fier. În afară de această poartă descrisă, la intrare, în stînga este o ghețarie, cu acoperiș de paie, plină cu gheață, avînd o ușă de stejar cu zăvor de fier, împreună cu capul zăvorului.

La rîndul de sud al orașului militar, înspre răsărit, în vecinătate cu partea domniei sale Paul Wesselényi, sînt trei locuri de case, pe care odinioară a existat o fierărie. O bucățică de zid de piatră se ridică și în prezent. La spațele lui este un grajd potrivit, din laturi de nuiele, lipite cu lut, cu acoperiș slab; în el este o iesle din scîndură, cu podele, împreună cu o ușă, care se învîrte pe balamale de stejar și pe chingi. Fusesse construit de domnul căpitan Somlyai împreună cu comitatul.

A DOUA POARTĂ DE MIJLOC

Pe palanca din interior, în exteriorul dealului cetății, este o poartă veche cu gratii, pe niște bulumaci de stejar, care se deschide în două părți și se învîrte pe balamale de stejar, prinse cu cuie de fier și de lemn, avînd un cap de zăvor, un lacăt vechi împreună cu cheia lui.

Intrînd înăuntru, pe lîngă această poartă, este la dreapta pe palancă o ușă de stejar, care se învîrtea pe balamale de lemn, și pe chingi, cu zăvor de fier, cu capul zăvorului, cu un lacăt vechi, împreună cu cheia lui.

Pe palanca orașului militar, la stînga de la intrarea acestei porți amintite, spre nord este o ușă tare din scîndură de stejar veche, care se învîrte pe balamale de lemn și pe chingi, cu un cap de zăvor, cu un lacăt, împreună cu cheia lui.

De la această poartă de mijloc, pînă la a treia poartă interioară se întinde în sus, stînd pe niște balamale de stejar un pod stricat, din scîndură groasă de stejar.

A TREIA POARTĂ DE MIJLOC

Această poartă interioară e semi boltită, clădită din pietre cioplite. Poarta este făcută din scîndură de stejar ornamentată. se învîrte pe osie tare de stejar și pe niște buloane cu verigi de fier vechi; poartă cu chingi de lemn tare cu ascensor și cu scripete de fier și cu verigi de fier împreună cu trei frînghii uzate.

Scindurile și chingile au fost prinse cu cuie de fier. Tot aceeași poartă cu ascensor are pîrghie făcută din scîndură de stejar cu bulon de fier. Are o balamale de fier și pe benzi o ușă, prinsă cu cuie de fier. Deasemenea, pe aceeași poartă sînt două zăvoare de fier vechi. În zidul de piatră sînt două capete de zăvoare și două coloane de fier.

În partea interioară a zidului de piatră este o poartă de foaie din scîndură de plop, care se deschide în două canaturi prinsă cu cuie de fier și de lemn de balamale de stejar și pe chingi; în partea de sus avea două verigi, benzi de fier cu balamale de lemn, cu zăvor de fier și cu capul zăvorului.

Tot pe aceeași poartă de foaie este o ușiță pe două benzi de fier cu balamale, pe ea este o încuietoare de fier, două zăvoare de fier, împreună cu capul lor.

În interiorul său, între poartă, este un mic pichet, împletit cu nuiele, lipit cu lut atît în exterior cît și în interior, lipit de zidul de piatră, are un pod de scîndură, o simplă ușă cu balamale de fier, cu benzi și cu chingă de lemn, împreună cu clanța de lemn, cu opritor de lemn și cu învîrtitor de fier. Aceasta are o ferestruică cu oblon glisant. În pichet sînt patru scaune simple, o pereche de tobe de aramă, la una învelitoarea este slabă. Din această căsuță se ridică un horn de piatră, sub el cu o vatră.

În afara ușii acestui pichet descris, între poartă, este un pod pardosit cu scîndură de stejar, sub acesta se află o temniță goală, ușa avînd niște balamale de lemn și două chingi. Tot între laturile acestei porți, pe podul pichetului se întinde o scară de lemn, îngustă și slabă; podul era din niște bucăți de scînduri. Birnele erau slabe. Accesoriile aflate între această poartă descrisă sînt comune cu ceilalți posesori.

ȘIRUL DE JOS AL CASELOR

De la piața acestei cetăți, la casa (=cameră) de colț a etajului de jos, situată în partea de Sud, se deschide o ușă cu un singur canat, care se învîrtea pe balamale de fier, pe benzi și pe chingi de lemn, cu clanțe de fier, cu opritor, cu zăvor de fier, cu capul zăvorului, cu trăgător de fier, cu încuietoare de fier, cu un lacăt, împreună cu cheia lui.

Casa are cîte două ferestre simple, în fiecare este a cruce de lemn, în casă este o vatră fără cuptor. Nu de mult a fost văruiată. Podul era din scîndură de plop, iar birnele din stejar, podeaua din cărămidă.

Din această casă la stînga se deschide o ușă cu un singur canat într-o cameră cu boltă, care se învîrtea pe balamalele de fier, pe benzi și pe chingi de lemn. Ușa era din piatră cioplită, cu cadrul de ușă, cu zăvor de fier împreună cu capul lui, înăuntru era o umblătoare.

Ieșind din această casă, este un grînar vechi, fără capac, într-o stare slabă, făcut din scîndură de stejar.

Mergînd mai jos, la partea dreaptă a brutăriei se deschide o ușă cu un singur canat, care se învîrtea pe balamale de fier, pe benzi, pe chingi de lemn, avînd un zăvor de fier, capul zăvorului, opritor, învîrtitor și o clanță împreună cu opritorul ei.

La această casă (= brutărie) se afla o fereastră simplă cu o cruce de lemn, fiind pe ea cinci bucățele de benzi de fier crenelat. În această era o vatră de cărămidă, într-o stare slabă, cu un cuptor, care stătea pe picioare de piatră și pe benzi de fier, avînd gura cuptorului în față, iar cuptorul de copt înăuntru și un cuptor care se încălzea cu lemne, împreună cu o căldare de fiert vinars. În această casă, la fundul hornului este un locșor pentru o ușiță, pe deasupra avînd un horn de piatră.

În această casă se află o masă pătrată fără picioare, făcută din plop și o laviță tot din plop. Podul ei e micuț, grinzile principale sînt tot din stejar. Podeaua este umplută cu pămînt.

CASĂ PENTRU ALIMENTE (= CĂMARĂ)

Ieșind din această brutărie, la casa din partea de nord se deschide o ușă cu un singur canat, făcută din scindură de tei, care se învîrte pe balamale de fier și pe benzi, o ușă de lemn, împreună cu cadrul de ușă, cu zăvorul de fier, cu capul lui, cu lacătul și cu cheia. În această casă sînt două căzi slabe pentru cereale, trei butoaie vechi tot pentru cereale. Item (= la fel), cinci butoaie mai mici, unul e fără fund, unul cu cercuri de fier, cu cep de fier, avînd gura din cositor și două butoaie vechi de cite patru găleți. Birnele de stejar, podul și grinzele principale ale casei — din care două erau slabe sprijinite cu patru susținătoare — erau în curs de prăbușire.

ȘIRUL DE SUS AL CASELOR

Ieșind de aici, la răsărit este o scară de stejar, din două părți, care duce la nivelul de sus al casei; de la mai multe case (= camere) din rîndul de sus duceau niște poduri către un pridvor, din două părți care stătea pe niște picioare simple, împreună cu galeriile lui, fără scinduri de latură.

La capătul aceluiași pridvor, la casa din colț al șirului de sus, se deschidea o ușă de tei căptușită cu scindură de brad, care se învîrtea pe balamale de fier și pe benzi, împreună cu zăvorul de fier, cu capul zăvorului, cu învîrtitorul, cu clanța de fier, cu un zar cu placă de fier și cu opritorul lui.

În această casă este o masă lungă din plop cu picioare, o laviță lungă din brad, împreună cu alte scaune de brad, fără brațe, un scaun cu brațe din tei, nou și lung, un pat vechi din tei; pe vatra de cărămidă era o sobă cu picioare, smălțuită cu smalt verde, înaltă, cu capac crenelat, avînd înăuntru gura de foc și corpul de încălzit; era o sobă bună; sînt șase bucăți de cuiere din tei. Un geam, care se deschidea cu patru obloane și avea toc și cadru de fereastră, ochiurile de geam erau așezate în lemn, unul lipsă; avea cinci învîrtitori, patru ochiuri mici de geam, o cruce (cercevea) de piatră. Pe geam era un exemplar din *Compilatae constitutiones*.

Podul acestei case era din scindură de stejar și din birne de stejar mici, una era spartă în două bucăți, prinse cu fier. Podeaua era din cărămidă.

Din această casă se deschide la stînga, către cămăruța laterală o ușă căptușită, făcută din scindură de brad, care se învîrtea pe balamale de fier și pe benzi, împreună cu zăvorul de fier, cu capul zăvorului, cu opritorul, cu clanța, cu învîrtitor și cu un trăgător.

Zidul despărțitor al acestei case în interior este lipit cu lut, iar exteriorul e fără lipitură. Aceasta cămăruță are două ferestre simple. Din aceste iară se deschide la stînga, către marginea camerei, o ușă din scindură de brad cu un singur canat, care se învîrtea pe balamale de fier și pe benzi, împreună cu zăvorul lui de fier și cu capul zăvorului. Peretele despărțitor al acestei case este lipit cu lut, e făcut din nuiiele slabe, acoperișul este din scindură. Colțul din partea poartei s-a răsturnat, zidul de piatră al acestui șir este crepat, în curs de răsturnare.

Întorcîndu-ne din acest loc, din această casă la stînga, din colț se deschide o ușă căptușită cu scindură de brad, care se învîrte pe balamale de fier, pe benzi și pe chingi de lemn, împreună cu zăvorul ei de fier, cu capul zăvorului, cu clanța ei, cu opritorul ei, cu un învîrtitor plat și cu trăgătorul ei.

În această casă este o masă lungă de scindură, din plop, cu picioare; o altă masă lungă, simplă, fără picioare, două scaune cu braț din plop.

În această casă este un pat lat din stejar și un ciubăr de lături. Din această casă se întinde un horn de piatră, pe lîngă ei, pe o vatră de cărămidă, stă o sobă simplă pe picioare de fier, avînd gura focului în față, iar cuptorul înăuntru.

Geamurile acestei case sînt așezate în lemn, cu cadrul de fereastră, cu toc, care se deschide pe balamale de fier și pe benzi, e într-o stare slabă, una cu două, iar celelalte cu patru obloane, împreună cu învîrtitoarele ei de fier, cu ochiuri de geam, cu zece ochiuri lipsă.

Podul și birnele casei sînt simple, din stejar, iar podeaua de lut este stricată. Ambele case descrise mai sus au fost vărute nu de mult.

De aici se deschide la dreapta pe pridvor o ușă din scîndură de lei, căptușită cu scîndură de brad, care se învîrte pe balamale de fier și pe benzi, împreună cu încuietore din placă de fier, cu clanța ei, cu opritorul și cu învîrtitorul ei.

Mergînd înainte pe acest pridvor se deschide la stînga o ușă simplă din stejar, care se învîrte pe balamale de lemn și pe benzi, împreună cu zăvorul ei de fier și cu capul zăvorului.

Trei laturi ale acestei cămăruțe sau case de paie, sînt din piatră, iar a patra e chiar acoperișul de șindrilă, birnele de stejar sînt fără podea de scîndură, pardoseala e stricată, în curs de dărăpănare. Acest șir de case stau sub acoperiș de șindrilă.

PIAȚA CETĂȚII

În piața cetății este a fîntînă. Fîntîna și ghizdul fîntînii sînt din pietre ornamentate. Partea de jos e rotundă, burtoasă, cu un canal mort; partea de sus a colacului și a cornișei fîntînii sînt tot din pietre ornamentate.

BISERICA

În partea dinspre S a acestei fîntîni descrise este o biserică de lemn, construită pe plăci și pe „șoși” (grinzi verticale) îmbinate, cu laturi de nuielă lipite cu lut, nevărute nici în interior și nici în exterior, acoperită cu rogoz, cu o ușă care se învîrte pe balamale de fier și pe benzi, împreună cu cheia și cu mînerul lui de fier. În fața ei este o scară mică cu un pridvor neacoperit, construită de militarii cetății (praesidium), dar pe pămîntul domniei sale.

GRAJDUL

În fața porții în interiorul cetății, la capătul de S al grajdului de piatră este un grajd pentru patru cai, lipit la zidul de piatră, construit pe crăcane de lemn, așezate între ele niște birne necioplite, acoperit cu rogoz, avînd un pod din nuielă, o ușă simplă prinsă cu cuie de lemn, care se învîrte pe balamale de lemn și pe chingi de lemn, și o iese din scîndură.

La spatele acestui grajd, sub șirul de case descrise mai dinainte într-o temniță veche și slabă există o cantitate de var nestins.

La capătul de N al grajdului de piatră obținut de stăpînul nostru, între două ziduri de piatră, este o cămăruță mică din birne necioplite, cu o ușă din scîndură de stejar, care se învîrte pe balamale de lemn și pe chingi, împreună cu zăvorul ei de fier și cu capul zăvorului.

La capătul de N al acestei cămăruțe este un arsenal micuț, învechit, făcut din piatră, cu un acoperiș de scîndură, împreună cu o ușă cu un singur canat, cu zăvorul ei, cu capul zăvorului, cu cheia și cu lacătul ei. Fiind în el opt bucăți de arme.

PIVNIȚA

De aici întorcându-ne la dreapta, către pivnița mare boltită cu piatră, în partea de N este o ușă cu cornișă din tei, împreună cu încuietoara ei de fier, cu capul zăvorului, cu lacătul și cu cheia ei.

În interior se întinde o scară de lemn, împreună cu o lungă și mică scară de încărcat. În ea sînt:

— butoaie de vin 8 bucăți, cadă pentru tescuitul strugurilor 2 buc., cadă de varză 1 buc., bărbînță pentru oțet 2 buc., butoiș pentru oțet 1 buc., ciubăr pentru măsurare 1 buc.

La ambele laturi ale acestei pivnițe sînt niște podvale făcute pe picioare pentru ținerea vinului, împreună cu încă trei rînduri de podvale culcate pe pămînt sub acestea. La capătul de sud este un raft mic din nuiele pentru ceapă, mere și coșnițe.

ARIE

În față, spre partea de răsărit a bastionului mare al cetății, pe locul viilor pustii ale lui Ar dai, este o șură veche cu un acoperiș de paie, așezat pe douăzeci de crăcane, în jurul ei un gard de mărăcini, slab, împreună cu două șire de paie de doi ani.

VII ALODIALE

În fața colțului de sus al palâncii orașului militar este o bucată mare de vie, de trei picioare, pe alocuri rară unele părți fiind deja cultivate, o săpau aproximativ o sute cincizeci de oameni; în vecinătatea cu viile din partea de răsărit a domniei sale Paul Wesselényi dinspre apus stăpînul nostru are un sfert de vie, care la capătul de jos are o bucată mare de pămînt părăginit, de la partea de răsărit a stupinei stăpînului nostru, pînă la părăgina descrisă, împreună cu livezile.

Gardul din partea de S și N a acestei vii are o ușă tare din stejar, împreună cu cadrul ei, cu o încuietoară fără cheie, cu un gard bun pe partea de răsărit, cu grădinile acoperite în apus și în alte locuri descrise.

GRĂDINA DE LEGUME

În fața părții de N a zidului lateral al cetății este o grădină de legume mai mare, îngrădită în parte cu nuiele bune, pe alocuri cu mai slabe, la care se deschide din nord, la dreapta, o ușă din scîndură de stejar, cu cadrul de ușă din lemne, prinsă cu cuie de lemn, care se învîrte pe balamale și pe chingi, împreună cu încuietoare de lemn și cu cheia ei.

În această grădină de legume sînt următoarele: straturi de ceapă, straturi de usturoi, pătrunjel, salată. Au fost însămîntate ceapă, pătrunjel, sfeclă și ridichi pentru sămînță pe viitor.

La viile numite Tizbatz sînt două jirebii de vie, care aparțin sesiilor iobăgești, pe care iobagii le-au zălogit pentru porție, pe ambele pentru 27 florini, iar a treia este pe deasupra orașului, zălogită pentru 18 fl., toate trei diacului Simion.

Sequitur urbanum tall ordine

Portio Cehu Silvaniei (parte)

Numele persoanelor	Pii	Numele fiilor	Vîrsta	Cai	Boi	Vaci	Juninci	P.uci	Oi	Stupi	
iun. Belsi Mihai	1	Stefan	9	—	—	2	1	4	—	—	
Szabó Petru	2	Ștefan	—	—	—	Militar căsătorit					
		Francisc	9	—	—	—	—	—	—	2	
Császár Andrei											Gospodărie comună
frate e Gaspar, necăsătorit	—	—	—	—	2	2	—	3	—	—	
Bătrînul Sipos	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	
Forgács Andrei	2	Gyurka	8	—	—	—	—	—	—	—	
		Jancsi	5	—	—	—	—	—	—	—	
Móré Mihai	3	Istók	13	—	—	—	—	—	—	—	
		Mihoc	9	—	2	2	1	2	—	2	Dogar
		Miklós	3	—	—	—	—	—	—	—	
		Jancsi	1/2	—	—	—	—	—	—	—	
Jakab Ioan	1										
Nagy Martin											Gosp. com.
băiat căsătorit, Mihai	1	Jancsi	—	—	4	1	—	4	—	3	
Kis Sipos Stefan	1	Jancsi	6	—	1	2	—	—	—	—	
Szabó Nelu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Székely Mihai											Gospodărie com.
fratele Gaspar, necăsătorit	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Máttyás Andrei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sodos Mihai väd.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	cerșitoare
Persoane — 13 —	11	—	—	—	11	9	2	15	—	7	

FUGIȚII

Bis Mihai, locuiește la Sighet, Forgács Istók în Stremți, Szőke Ioan în Zalău, Sipos Valentin în Transilvania la Bodon (?), Sipos Ioan în Transilvania, Fodor Stefan la Sighet, băiatul lui Nagy Stefan, Stefan, locuiește la Baia <Mare>, Mátyás Nelu în Transilvania, Jankó Ioan locuiește în orașul nou (?), e un om foarte bătrîn, Csatlós Ioan între militarii cetății Cehului, pînă în prezent a locuit la Cehu.

LOCURI PUSTII (desertae)

1. a lui Nagy Andrei, 2. Csatlós Andrei, 3. Nagy Iacob, 4. Sipos Andrei, 5. Csatlós Stefan, 6. Lakatos Stefan, 7. Lakatos Ioan, 8. Lakatos Paul, 9. Jankó Ioan, 10. Balás Mihai, 11. Szűke Andrei, 12. Szürke Mihai, 13. Fodor Stefan, 14. Bagosi Gheorghe, 15. Lukács Stefan, 18. Sánta Ioan, 20. Hegedüs Ioan, 21. Süts Stefan, 22. Mátyás Stefan, 23. Jósza Ioan, 24. Szakács Mihai, 25. Jósza Andrei, 26. Kozma Stefan, 27. Domokos Vasile, 29. Nagy Stefan, 29. Madarasi Grigore, 30. alt Mátyás Stefan, 31. Péter Ioan, 32. Jankó Mihai, 33. Sebők

Andrei, 34. Szóllós Francisc, 35. Adorián Andrei, 36. Kopasz Paul, 37. Szürke Mihai, 38. Varga Gheorghe, 39. Benedek Andrei, 40. Varga Gheorghe, 41. Fejér Gaspar, 42. Süket Ecaterina, 43. Bagoși Ioan, partea lui e în zălog la Bethlen Vasile pentru 8 fl., 44. Kis Stefan, 45. a lui Szathmári Petru, la capătul grădinei lui Sodos Stefan.

GRĂDINI PUSTII

1. Pe lângă locul de casă a dnei Bartsai este o bucată de pământ pustiu.
2. O treime a parcului de vânătoare în vecinătatea domniei sale Paul Wesselényi și dnei Bartsai, tot a stăpînului nostru, dar e acoperită cu pădure.
3. În fața locului vechi al casei dnei Lisztvics este o bucată pustie, fără gard, în prezent numai pustie.
4. La picioarele umbrarului de viță de altădată, acolo unde de demult a fost un mic heleșteu, este o bucată de grădină pentru porumb.
5. Pe lângă locul unde a fost teascul vechi este o bucată de pământ pustie, în schimbul viilor alodiale, în prezent locul din fața ușii este folosit de militari.

VIILE PUSTII

1. În fața viilor alodiale este o vie pustie, numită Bogatsits, acoperită cu mărăcini, căruia vecinul din jos, din partea cîmpiei orașului, îi este împrejmuirea viilor alodiale.
2. La fel, și la fîntîna de la Kő-Mál (Malul de piatră) este o bucată de vie pustie, numită Törsök, care este acoperită cu mărăcine, în vecinătatea ei sînt locurile viilor dnei Bartsai, în vecinătatea viilor pustii ale lui Andrei Jósá.
3. Pe culmile viilor diacului Francisc este o bucată de vie pustie, în vecinătate de sub locul numit Csere (Cer), în altă parte locurile viilor oamenilor din oraș, care constă din cinci jirebdii.
4. Este și un loc de vie pustiu numit Bagoși. A rămas de la un iobag. Vecinul din partea de răsărit este Ioan Kovács, iar din apus viile popii. Și aceste vie sînt pustii deja de demult.

ARĂTURILE ALODIALE

1. Pe partea de lîngă parcul de vânătoare este o bucată de arătură părăginită, partea de jos este acoperită de mărăcine, iar partea de sus, către pămînturile domniei sale Paul Wesselényi, este posedată de militarii garnizoanei din Cehu.
2. Pe partea cealaltă, dinspre viile popii, este o bucată de pământ părăginit, care este acoperit de mărăcine, al cărui vecin dinspre răsărit este domnia sa Paul Wesselényi, iar spre apus se află în vecinătatea pămînturilor lui Gaspar Panta, două margini ale pămînturilor numite sînt folosite de hergheliile militarilor garnizoanei din Cehu.
3. Dincolo de dealul dinspre Ulciug este o bucată de pământ părăginit, care este acoperit de pădure, dinspre răsărit vecinii lui sînt pămînturile dnei Bartsai, iar dinspre apus este în vecinătatea pădurii.
4. De aici, dincolo de deal este o bucată de pământ părăginit, care este acoperit de pădure. Dinspre răsărit se învecinează cu pămînturile dnei Bartsai, iar spre apus este pădurea.

5. Pe Somos, dinspre Giurtelecu Hododului, din partea pădurii Bönye, sînt patru bucăți de pămînt, vecinul din ambele părți e pădurea.
6. Tot pe aceeași parte este o bucată de pămînt părăginit, denumit Osztas (împărțire), care are în vecinătate spre răsărit pămînturile domniei sale Wesselényi, iar spre apus ale dnei Bartsai.
7. Tot pe partea aceea, lîngă fineața din Giurtelecu Hododului, sînt trei bucăți de arături părăginite, vecinul dinspre răsărit este Kis Lakatos Ioan, iar dinspre apus pămînturile lui Mihai Jankó.
8. Pe partea dinspre Csókás, pe hotarul Giurtelecului, este o bucată de pămînt părăginit, care este acoperit de pădure și de mărăcine, este de mult rupt de torenți, pentru arat nu este bun, vecinii dinspre răsărit sînt pămînturile domniei sale Wesselényi, iar dinspre apus pădurea.
9. Tot pe aceeași porțiune de hotar sînt patru bucăți de pămînt, care în mare parte sînt acoperite de demult de pădure.
10. Tot pe acest cîmp este o bucată de pămînt părăginit, care este acoperit de pădure. Vecinii sînt dinspre răsărit pămînturile domniei sale Wesselényi, iar dinspre apus ale dnei Bartsai.

FÎNEȚELE ALODIALE

1. La capătul lacului, dinspre Nadiș, la marginea hotarului este o bucată de fineață cu rogoz, vecinul din partea de jos este domnia sa Paul Wesselényi, iar dinspre S drumul care duce la Nadiș, dinspre apus pîriul, într-o zi 10 oameni o pot cosi.
2. Pe partea de jos a aceluiași lac este o bucată (săgeată) de fineață, fineață cu rogoz, în partea de jos vecinul e domnia sa Paul Wesselényi, iar din sus fineața dnei Bartsai; într-o zi doi oameni o pot cosi.
3. Pe cîmpul Kerek (Rotund) este o fineață bună pentru cosit, care se învecinează din sus cu finețele popii, iar din jos cu ale doamnei Bartsai; într-o zi patru oameni o pot cosi.
4. În bucata (săgeata) cu rogoz este o porțiune de fineață cu rogoz, care se învecinează dinspre răsărit cu finețele lui Ștefan Sipos, iar din apus cu ale dnei Bartsai. Într-o zi o pot cosi zece oameni.

DECIMA (Zeciuiala)

Întrucît s-au supus, nu sînt datori a da dijmă din nici un fel de cereale, turcii au dijmuit-o, de atunci stăpînul de pămînt dijmuiește; sînt datori de a da din dijma lor zeciuială, neputînd-o răscumpăra. Dau zeciuială și după stupi, neputînd răscumpăra.

PROVENTUS SEU OENOPOLIA

O treime a orașului este al stăpînului nostru, domnii posesori pot continua cîrcumăritul atunci cînd vor, de la Crăciun pînă la Sînmihai, după aceasta, de la Sînmihai pînă la Crăciun dreptul e al orașului. Cîrcuma din oraș era tot a domnilor; de cînd militarii garnizoanei au ocupat-o, stă sub dispoziția domnului căpităn Somlyai, adică de la anul 1685.

ROBOTA (Servitia)

Ordinea slujbei era: în timpul iernii slujesc două, iar vara trei zile, ca și toți sătenii.

GLOABELE (Amenzi)

Gloaba de sînge 12 florini, gloaba sigiliului 1 florin. două părți ale globei de sînge e a domnilor, iar a treia e a dregătorilor, împreună cu gloaba sigiliului.

LEGES ET IURIUM CONSUEITUDO

Desfășurarea procesului începe la forurile lor; dacă hotărîrea e nemulțumitoare se poate apela la scaunul magistraților; dacă nici hotărîrea lor nu e mulțumitoare, se ajunge la scaunul domnilor, decizia lor e finală. Orice amendă se aplică, din aceasta două părți sînt a stăpînilor; a treia parte ce rămîne se lasă administratorului.

1. Localitățile plășii Cehu Silvaniei în anul 1543 (Nota 17).

Cehu Silvaniei (oppidum), Aluniș, *Apáczá** (pustă la nord de Hodod), Ariniș, Arduzel, Asuajul de Jos și de Sus, Babța (Mare), Băița (de sub Codru), Băsești, Benesat, Bicz, Biușa, Birsău de Jos și de Sus, Bogdand, *Borzlyuk* (pe lîngă Asuajul de Jos), *Bönye* (între Cehu și Sălățig), Bulgari, Chelînța, Cheud, Ciuta, Corni, Corund, Deja, Domnin, Giurtelecu Hododului, Gîrdan, Hodod, Înău, Jibou, Leleiu, Mineu, Mînău, Motiș, Nadiș, Nadișul Dododului, Naimon, Năpradea, Notig, Oarta de Jos și de Sus, Odești, Orțița, *Patakfalva* (lîngă Băița și Corni), Redeefalva (lîngă Bicz), Rona, Sălățig, Săliște, Sălsig, Someș Guruslău, Someș Odorkei, Someș Uilac, Stremț, Șoimușul Mare, Șoimușul Mic, Tămășești, Traniș, Turbuța, Țicău, Ulciug, Ulmeni (Sălaj), Urmeniș, Vădurele, Verveghiu, Vicea.

- Localitățile din Districtul Chioarului aparținînd Cehu Silvaniei în anul 1543: Băbeni (*Aranmezew*), Berchez (*Berketz*), Berînța (*Berencze*), Boiul Mare (*Nagy Buny*), Bozinta Mare (*Bozontha*), Buciumi (*Therékfalwa*), Buteasa (*Butacza*), Bythom, Cărbunari (*Chorbonaczfalwa*), Cărpiniș (*Ghyertyanos*), Cătălina (*Katalynfalwa*, sat contopit cu Coltău), Cernești (*Charnakapalnak*), Ciomani (*Chokman*), Coaș (*Kowassy*), Colțirea (*Kolczer*), Copalnic (*Zurdokkapalnak*), Copalnic Mănăstur (*Monostorkapalnak*), Coroeni (*Karwillya*), Costeni (*Kostoffalwa*), Cozia (*Kozla*), Cucuiat (*Kwcholad*), Curtuișul Mic (*Kewrthwelyes*) Dănești Chioarului (*Danfalwa*), Făurești (*Kowathkapalnak*), Flîrsig (*Feyerzek*), Finteșul Mic (*Alsófentews*), Hideaga (*Pwusztahydegkw*), Iadăra (*Naghyeder*), Kertvelkw, Lăschia (*Laczkonyha*), Letca (*Lythka*), Lucăcești (*Lwkacsfalwa*), Lăpușel (*Lapos*), Mesteacăn (*Kysnyres*), Mireșul Mare (*Naghnyres*), Mogoșești (*Magassfalwa*), Poiana Botizii (*Batissfalwa*), Perii Vadului (*Kerthwelyrew*), Poenița (*Poynycza*), Pribeliști (*Prybekfalwa*), Prislop (*Kys-Bön*), Purcăreț (*Porkerecz*), Remetea

* Cele fără identificare sînt sate care au dispărut de atunci ori sau contopit cu altele.

Chioarului (*Remethe*), Remeti (*Ghewkeres*), Rușor (*Draghwelfalwa*), Satulung (*Hozwalfw*), Săcălășeni (*Zakalasfalw*), Selni (*Warallya*), Șoimușeni (*Somosfalwa*), Șomcuta Mare (*Somkyth*), Tohat (*Tohat*), Tulghiș (*Tewlges*), Valea Chioarului (*Ghaura*), Vad (*Rewkapalnak*), Văraiu (*Warayw*), Vilma Mică (*Wylma*).

2. Anul 1549: Plasa Cehu Silvaniei avea cu cinci localități mai mult (Nota 17). Babța Mică, Creaca, Dobrin, Prodănești și *Papfalwa* (1549—1676 poss. deserta, este amintită împreună cu Cheud, Tohat și Urmeniș).
3. Localitățile domeniului Cehului din 1554 (Nota 19).
Cehu Silvaniei (*Cseh*), Aluniș (*Zeplak*), Arduzel (*Ardó*), Ariniș (*Egerháth*), Asuajul de Jos (*Also-zywagh*), Asuajul de Sus (*Felsew Zywagh*), Babța Mare (*Nagybabocza*), Babța Mică (*Kysbabocza*), Băița (*Mosobanya*), Băsești (*Illyesfalwa*), Bicz (*Bykacza*), Biușa (*Bewshaza*), Birsău de Jos (*Also-Beregzo*), Birsău de Sus (*Felsew-Beregzo*), Borzlywk, Cătălina (*Katalynfalwa*), Chechiș (*Kekes*), Chelița (*Kelencze*), Cheud (*Keod*), Corni (*Somosfalwa*), Giurtelecu Hododului (*Gyeorgteleke*), Gîrdani (*Kordanfalfa*), Horoatu Cehului (*Horwath*), Inău (*Ino*), Kolbazfalwa (îngă Corund și Corni), Mînau (*Mono*), Motiș (*Mutos*), Năpradea (*Nabrád*), Oarța de Jos (*Alsew Warcza*), Oarța de Sus (*Felsew Warcza*), Odești (*Wada falwa*), Orțița (*Közepsewwarcza*), Patakfalwa, Sălsig (*Zelzegh*), Someș Guruslău (*Nag-Gorozylo*), Someșuileac (*Uylak*), Stremț (*Totfalw*), Tămășești (*Egerbegh*), Tohat (*Toohath*), Traniș (*Kyws Gorozylo*), Ulciug (*Vewltzeok*), Ulmeni (*Sywolelmed*), Urmeniș (*Eormenyés*), Vicea (*Vycza*).
4. 1566: Față de anul 1543 lipsesc 11 localități (Asuajul de Jos, Băița, Birsău de Jos și de Sus, Corund, Deja, Horoatu Cehului, Mînau, Rona, Ulciug, Verveghiu) și au apărut 5 noi: Birsă (*Wyfalw*), Dobrin (*Debren*), Kolbazfalwa, Sandorhaza (îngă Mineu și Sălățig. A dispărut în sec. al XVII-lea. În sec. al XVIII-lea era cătun /*praedium*/), Tohat (*Tohath*), (Nota 18).
5. Localitățile domeniului cetății Cehului la 1566 (Nota 9 și 20).
Cehu Silvaniei (*Chieh*), Aluniș, Ariniș, Asuajul de Jos, Asuajul de Sus, Babța, Babța Mică, Băița, Băsești, Bicz, Biușa, Birsău de Jos, Birsău de Sus *Borslyk*, Bulgari (*Nyrmon*), Chelița, Cheud (*Reod*), Ciuta, Giurtelecu Hododului, Gîrcei (*Georzceon*), Gîrdan, Horoatu Cehului, Inău, *Kys Nagy Zeg*, (îngă Noțig), Kolbazfalwa, Năpradea, Noțig (*Nagy Zegh*), Oarța de Sus, Odești, *Papfalwa*, *Pathakfalwa*, Popteleac (*Paptelke*), *Redefalw*, Sălsig, Someș Guruslău, Someș Odorhei (*Wdwarhel*), Someș Uillac (*Samos*), Stremț, Tămășești, Tohat, Traniș, Țicău, Ulmani, Urmeniș.
6. În urbariul cetății din 1569 sînt cuprinse în plus: *Moigrad* (*Maygraad*), Brebi (*Braed*) și Mînau (*Monod*).
— Satele din Bihor ținînd de domeniul Cehu Silvaniei la 1569: Abram, Abrămuți, Sălacea, Marghita, Cheț, Albiș, Bogomir, Buduslău, Cetariu, Crestur, Găloș Petreu, Olosig, Otomani, Petreu, *Puzta Apathy*, Săcuieni, Șilindru, Șimian, Tarcea, Tîrgușor, *Twlogd*, Văsad. (Nota 9 și 20).
7. 19 martie 1569 (Notele 8 și 21).
Cehu Silvaniei (oppidum et castello Cseh), Aluniș, Arduzel, Asuajul de Jos, Asuajul de Sus, Băița, Băsești, Bicz, Birsău de Jos și de Sus, *Borzlywk*, Bulgari, Chelița, Cheud, Giurtelecu Hododului, Gîrdan, Horoatu Cehului, Mînau, Năpradea, Noțig, Oarța de Jos și de Sus, Odești, Orțița, *Patakfalwa*, Săl-

sig, Someș Guruslău, oSomeș Odorhei, Stremț, Tămășeni, Tohat, Ulmani Sălaj, Urmeniș, Vicea. Din aceste sate Bicaz, Bulgari, Chelița, Cheud, Minău, Noțig, Odești, Someș Odorhei și Vicea sînt numai părți de sate.

8. 23 iunie 1569 (Nota 22). Față de documentul din 19 martie 1569 apare în plus *Hidfalva*.
9. 18 decembrie 1636 (Nota 23). Față de situația din 1569 lipsesc: Aluniș, Bulgari, Chelița, Cheud, *Hidfalva*, Minău, Năpradea, Odești și Vicea, iar în schimb sînt înscrise localitățile: Babța Mare și Mică, Benesat, Corni, Inău, *Kolbászfalva*, *Papfalva*, *Rhedefalva* și *Szanisi Ujffalu*? (probabil e vorba despre Szamos Újfalu = Buzești).
10. 13 aprilie 1646. Localitățile aparținătoare contesei Iudita Bartsai (Nota 24). Cehu Silvaniei, Aluniș, Băsești, Benesat, Bicaz, Gîrdani, Inău, Minău, Oarța de Jos, Orțița (*Kisvárcza*), Sălsig, Tohat, Ulmeni și opt sate pustii: Babța, Băița, Corni, *Kolbászfalva*, *Papfalva*, *Patakfalva*, *Redefalva*, Urmeniș.

11. *Urbariul din 22 mai 1676* (Nota 25).

Localitatea	Nr. iobagilor	Fugiți	sessii pustii
Cehu Silvaniei:	—15	—3	—19
Aluniș	14	—	3
Arduzel	9	1	8
Benesat	6	—	—
Birsa	4	—	1
Bîrsău de Jos	7	2	2
Asuajul de Jos	3	—	1
Băsești	4	1	—
Bicaz	5	—	1
Giurtelecu Hododului	10	—	1
Gîrdan	2	—	4
Horoatu Cehului	2	—	—
Minău (o parte)	19	3	24
Năpradea	29	—	2
Noțig	4	—	—
Oarța de Jos (o parte)	6	—	1
Oarța de Sus	3	3	1
Odești	3	—	1
Orțița	2	—	1
<i>Papfalva</i>	—	—	2
<i>Patakfalva</i>	—	—	2
Sălsig	5	1	2
Stremț	7	4	4
Tămășești	9	—	1
Tohat	—	2	3
Ulmeni (o parte)	8	—	9
Urmeniș	—	—	1
Vădurele	1	—	—
Total	177	20	92

O jumătate a conacului, a grădinii de sub cetate și a livezii cu pruni era tot a Iuditei Bartsai.

12. *Numărul iobagilor în sec. al XVII-lea* (Nota 26).

Cehu Silvaniei 165 de iobagi, Aluniș 39, Arduzel 55, Asuajul de Jos 15, Asuajul de Sus (nu e trecut nici un iobag), Băița 7, Băsești 27, Benesat 13, Bîrsa 16, Bîrsău (de Jos sau de Sus?) 35, *Borzlyk* 6, Fersig (*Fejérszék*) 40, Giurtelecu Hododului 57, *Godonyáczfalva* (*Kedefalva* zis *Godinatza*), lângă Gîrdan, unde dealul Godineasa îi păstrează amintirea) 10, *Hanysafalva* (pe lângă Traniș și Someș Guruslău, unde pădurea Hanișă îi păstrează amintirea. A dispărut după cucerirea Oradiei de turci. În 1682 era pustă /praedium/) 10, Horoatu Cehului 13, Inău 17, Mînaș 51, Năpradea 61, Noțig 28, Oarta de Jos 34, Oarta de Sus 16, Odești 17, Orțița 1, *Papfalva* 9, *Patakfalva* 12, Sălsig 34, Ser (*Oláhszér*) 10, Someș Guruslău 30, Someș Odorhei 43, Stremț 18, Tămășești 29, Tohat 21, Traniș 43, Ulmeni 44, Urmeniș 13, Var 28. Total 37 de localități și 1079 iobagi.

13. *Localitățile împărțite la 13 martie 1767* (Nota 27).

Cehu Silvaniei, Aluniș, Arduzel, Ariniș, Asuajul de Jos și de Sus, Babța Mare și Mică (praedium), Băița, Băsești, Benesat, Bicz, Bîrsa, Bîrsău de Jos și de Sus, *Borzlyk*, Corni, Giurtelecu Hododului, Gîrdan, *Kolbászfalva* (praed.), *Kedefalva* vulgo *Gudinatz*, Horoatu Cehului, Inău, Năpradea, Oarta de Jos și de Sus, Orțița, *Patakfalva*, Sălsig, Stremț, Tămășești, Tohat, Traniș (în parte), Ulmeni Urmeniș, *Vajdafalva*, Vădurele, Vicea (în parte).

ASPEKTE AUS DER GESCHICHTE DER FESTUNGS UND DER DOMÄNE CEHU SILVANIEI. DAS URBARIUM DER CEHU FESTUNGS VON JAHRE 1693

(Zusammenfassung)

Mit vorliegende Arbeit wird versucht auf Grund von unveröffentlichten Dokumenten der Filiale der Staatsarchive von Sălaj sowie von verschiedenen seltenen fremdsprachigen Veröffentlichungen, einige Aspekte aus der Geschichte der Festung und des Marktflechens Cehu Silvaniei, Grafschaft Solnocul de Mijloc, im 14.—17. Jahrhundert zu beleuchten. Der erste Teil der Arbeit enthält einige Informationen aus der Geschichte der Festung, Daten über die Domäne der Festung, der von dieser Feudaldomäne abhängigen Ortschaften und deren Bevölkerung, der Zweite Teil aber beschreibt die Festung auf Grund des Inventars von 1693. Der dritte Teil enthält das Inventar und das Urbarium der Festung in ungarischer Sprache und in rumanischer Übersetzung, um die Zugänglichkeit des Urbariums zu erweitern.

Das Inventar und das Urbarium der Festung ist ein wahrscheinlich noch unveröffentlichten Dokument. Der Verfasser fand keine Beziehung auf dieses im Frühjahr 1693 anlässlich der Teilung der Cehu-Domäne zwischen Michael Apafi II und den Schwestern des Fürsten von Siebenbürgen Emerik Tököly verfasste Dokument.

Der dokumentarische Wert des Urbariums, beruht auf der Originalität des Dokumentes und den Informationen über die Toponymie der Ortschaften, die in Mittelalter angewendeten Methoden und verwendeten Baumaterialie und nicht zuletzt über die Verpflichtungen der von dieser Festung Abhängigen gegenüber ihrem Feudalherrn.

Fig. 1. Harta comitatului Solnocul de Mijloc in anul 1543

DOMENIUL CETĂȚII CEHU-SILVANIEI în anul 1566

Scara = 1:300.000.

0 5 10 15 km

Fig. 2. Harta domeniului cetății Cehului în anul 1566

DOMENIUL CETĂȚII CEHU - SILVANIEI în sec. al XVII-lea

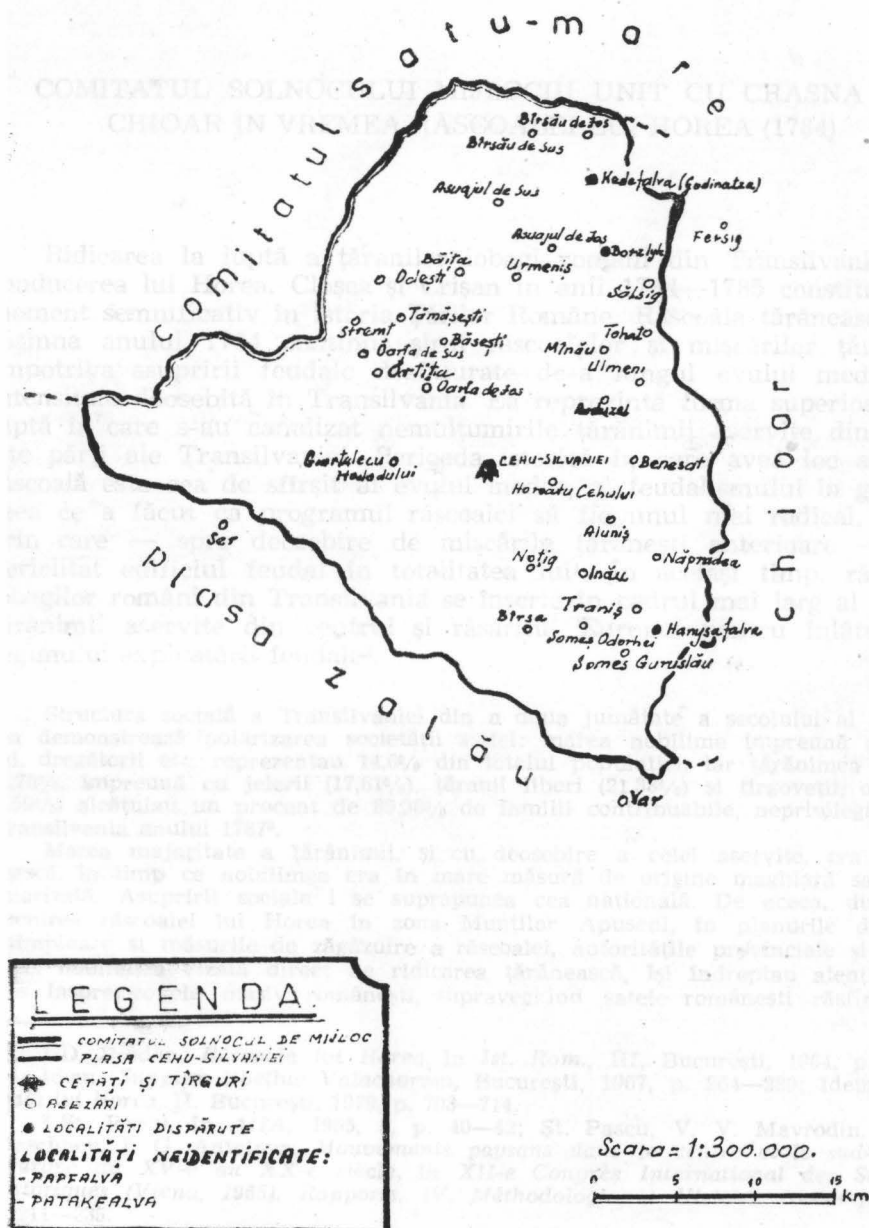

Fig. 3. Harta domeniului cetății Cehului din secolul al XVII-lea